

ผลการศึกษา

จากการสำรวจและเก็บรวบรวมตัวอย่างพืชวงศ์หญ้าในพื้นที่โครงการทองผาภูมิตะวันตก และพื้นที่ใกล้เคียง ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ ได้ทำการวิเคราะห์ตัวอย่างพรรณไม้ ที่เก็บรวบรวมมาได้ จากเอกสารอ้างอิงและเทียบตัวอย่างกับตัวอย่างพรรณไม้ อ้างอิงที่เก็บรักษาไว้ในหอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชและพิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพ ตึกสิรินธร กรมวิชาการเกษตร พบหญ้าทั้งหมด 67 ชนิด 40 สกุล โดยจัดอยู่ในกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1. วงศ์ย่อย **Arundinoideae** มี 2 เผ่า คือ
 - 1) เผ่า Arundineae พบ 1 ชนิด คือ แวม *Phragmites vallatoria* (Pluk. ex L.) Veldkamp
 - 2) เผ่า Thysanolaeneae พบ 1 ชนิด คือ หญ้าไม้กวาด *Thysanolaena latifolia* (Roxb. ex Hornem.) Honda
2. วงศ์ย่อย **Bambusoideae** มี 1 เผ่า คือ เผ่า Oryzeae พบ 2 ชนิด คือ
 - 1) ข้าวนา *Oryza meyeriana* (Zoll. & Moritzi) Baill. var. *granulata* (Watt.) Duist.
 - 2) หญ้าละมาน *O. minuta* J. Presl ex C. Presl
3. วงศ์ย่อย **Centothecoideae** มี 1 เผ่า คือ เผ่า Centotheceae พบ 1 ชนิด คือ หญ้าเหนียวหมา *Centotheca lappacea* (L.) Desv.
4. วงศ์ย่อย **Chloridoideae** พบ 2 เผ่า 3 เผ่าย่อย คือ
 - 1) เผ่า Cynodonteae พบ 1 เผ่าย่อย คือ เผ่าย่อย Chloridinae พบหญ้า 3 ชนิด คือ
 - (1) หญ้าร้างนก *Chloris barbata* Sw.
 - (2) หญ้าแพรก *Cynodon dactylon* (L.) Pers.
 - (3) *Enteropogon doilichostachya* (Lag.) Keng ex Lazarides
 - 2) เผ่า Eragrostideae พบ 2 เผ่าย่อย คือ
 - (1) เผ่าย่อย Eleusininae พบหญ้า 7 ชนิด คือ

- (1) หญ้าปากควาย *Dactyloctenium aegyptium* (L.) P. Beauv.
- (2) หญ้าตีนกา *Eleusine indica* (L.) Gaertn.
- (3) หญ้าไข่มุกเล็ก *Eragrostis amabilis* (L.) Wight & Arn. ex Nees
- (4) หญ้าโกรกเขียว *E. atrovirens* (Desf.) Trin.
- (5) หญ้าไข่มุก *E. japonica* Trin.
- (6) หญ้าไข่มุก *E. unioloides* (Retz.) Nees ex Steud.
- (7) แห้วแห้ง *Neyraudia arundinacea* (L.) Henrard var. *zollingeri* (Büse) Henrard
- 3) เผ่าย่อย Sporobolinae พบหญ้า 2 ชนิด คือ
 - (1) *Sporobolus indicus* (L.) R.Br. var. *major* (Büse) Baaijens
 - (2) *Sporobolus spicatus* (Vahl) Kunth

5. วงศ์ย่อย **Panicoideae** พบ 4 เผ่า 10 เผ่าย่อย

1) เผ่า Andropogoneae มี 7 เผ่าย่อย

- 1) เผ่าย่อย Andropogoninae พบหญ้า 1 ชนิด คือ หญ้ารักไพร *Arthraxon hispidus* (Thunb.) Makino
- 2) เผ่าย่อย Anthistitiinae พบหญ้า 1 ชนิด คือ แห้วหลวง *Themeda arundinaceum* (Roxb.) Ridl.
- 3) เผ่าย่อย Dimeriinae พบหญ้า 1 ชนิด คือ *Dimeria ornithopoda* Trin. var. *ornithopoda*
- 4) เผ่าย่อย Ischaeminae พบหญ้า 2 ชนิด คือ
 - (1) หญ้าแดง *Ischaemum rugosum* Salisb.
 - (2) *Ischaemum thomsonianum* Stapf ex C.E.C. Fisch.
- 5) เผ่าย่อย Rottboelliinae พบหญ้า 2 ชนิด คือ
 - (1) *Coelorachis striata* (Nees ex Steud.) A. Camus
 - (2) หญ้าโปรงคาย *Rottboellia cochinchinensis* (Lour.) Clayton
- 6) เผ่าย่อย Saccharinae พบหญ้า 6 ชนิด คือ
 - (1) หญ้าคา *Imperata cylindrica* (L.) P. Beauv.
 - (2) *Microstegium ciliatum* (Trin.) A. Camus
 - (3) *Microstegium vagans* (Nees ex Steud.) Henrard

- (4) หญ้าไผ่หยอง *Pogonatherum crinitum* (Thunb.) Kunth
- (5) แวม *Saccharum arundinaceum* Retz.
- (6) เล้า *S. spontaneum* L.
- 7) เผ่าย่อย Sorghinae พบหญ้า 5 ชนิด คือ
- (1) หญ้าหอม *Bothriochloa intermedia* (R. Br.) A. Camus
- (2) *B. intermedia* (R. Br.) A. Camus var. *punctata* (Roxb.) Keng
- (3) หญ้าเจ้าชู้ *Chrysopogon aciculatus* (Retz.) Trin.
- (4) หญ้าพวงทอง *C. orientalis* (Desv.) A. Camus
- (5) หญ้าหนวดเจ้าชู้ หญ้าแหวน *Dichanthium caricosum* (L.) A. Camus
- 2) เผ้า Arundinelleae พบหญ้า 2 ชนิด คือ
- (1) หญ้าคายหลวง *Arundinella setosa* Trin.
- (2) *Garnotia tenella* (Arn. ex Miq.) Fanowski
- 3) เผ้า Isachnae พบหญ้า 1 ชนิด คือ หญ้ารักน้ำ *Coelachne simpliciuscula* (Wight & Arn.) Munro ex Benth.
- 4) เผ้า Paniceae พบ 3 เผ่าย่อย คือ
- 1) เผ่าย่อย Cenchrinae พบ 3 ชนิด คือ
- (1) หญ้าสอนกระจับ หญ้าจีครอก *Cenchrus echinatus* L.
- (2) หญ้าขจรจบ *Pennisetum pedicellatum* Trin.
- (3) หญ้าขจรจบ *P. polystachyum* (L.) Schult.
- 2) เผ่าย่อย Digitariinae พบ 1 ชนิด คือ *Digitaria microbachne* (Presl) Henrard
- 3) เผ่าย่อย Setariinae พบ 26 ชนิด คือ
- (1) *Acroceras tonkinense* (Balansa) C.E. Hubb. ex Bor
- (2) หญ้ามาเลเชีย *Axonopus compressus* P. Beauv.
- (3) หญ้าจืด *Cyrtococcum accresscens* (Trin.) Stapf
- (4) หญ้าไข่เหาดอกแน่น *C. oxyphyllum* Steud.
- (5) *C. patens* Oliv.
- (6) หญ้าข้าวนก *Echinochloa colonum* (L.) Link
- (7) *Echinochloa picta* (J. König) P.W. Michael
- (8) หญ้าปล้อง *Hymenachne amplexicaulis* (Rudge) Nees

- (9) หญ้าไผ่แมงดา *Oplismenus compositus* (L.) P. Beauv.
- (10) หญ้าปล้องอ้อ *Panicum auritum* Hassk.
- (12) หญ้าไผ่เหา *P. incomitum* Trin.
- (13) หญ้ากินนี *P. maximum* Jacq
- (14) หญ้าไผ่เหาหลวง *P. notatum* Retz.
- (15) หญ้านกสีชมพู หญ้าดอกห่าง *Paspalidium flavidum* (Retz.) A. Camus
- (16) *Paspalum canarae* (Steud.) Veldkamp var. *fimbriatum* (Bor) Veldkamp
- (17) หญ้านมहन *P. conjugatum* Roxb.
- (18) หญ้าแพรกหางช้าง *P. longifolium* Roxb.
- (19) หญ้านมहन *P. orbiculare* Forest.
- (20) หญ้าหลังเม่น *Pseudechinolaena polystachya* (H.B.K.) Stapf
- (21) หญ้าปล้องรูป *Sacciolepis indica* (L.) Chase var. *indica*
- (22) หญ้าปล้องเล็ก *S. indica* (L.) Chase var. *turgida*
- (23) หญ้ากาบไฟ *Setaria palmifolia* (Koenig) Stapf
- (24) หญ้าขน *Urochloa mutica* (Forssk.) Stapf
- (25) หญ้าคันดัด *U. reptans* (L.) A. Camus
- (26) หญ้ารูซี่ *U. ruziziensis* (R. Germ & C. Evrard) Crins

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

พืชล้มลุกอายุปีเดียว หรืออายุหลายปี รากเป็นระบบรากฝอย ลำต้นเป็นรูปทรงกระบอกเรียกว่า ลำ (culm) ประกอบด้วยส่วนที่เรียกว่าข้อ(node) ซึ่งเป็นส่วนที่ตัน และปล้อง(internode) ซึ่งส่วนใหญ่จะกลวง ลำต้นอาจจะตั้งตรง โค้งงอเล็กน้อยตอนโคนหรือเลื้อยทอดนอน ใบเดี่ยว เรียงสลับในระนาบเดียวกัน ประกอบด้วย กาบใบ(leaf sheath) เป็นส่วนที่หุ้มติดกับลำ รูปทรงกระบอก กลวง ล้อมรอบลำ แผ่นใบ(leaf blade) เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากกาบใบ หรือลิ้นใบ รูปใบหอก ถึงรูปแถบ ปลายแหลม ลิ้นใบ(ligule)อยู่ระหว่าง กาบใบและแผ่นใบ เป็นเยื่อบาง ๆ หรือเป็นขน และเขี้ยวใบหรือหูใบ(auricle) เป็นแผ่นที่ยื่นออกมาจากโคน ใบ โอบลำไว้ ข้อดอกแบบช่อเชิงลด ช่อกระจจะ ช่อเชิงลดเทียม และช่อแยกแขนง โครงสร้างพื้นฐานของช่อดอกของหญ้า เรียกว่า ช่อดอกย่อย(spikelets) รองรับด้วยกาบช่อย่อย(glume) 2 กาบ ติดเรียงสลับในระนาบเดียวของแกนกลางย่อย(rachilla) รองรับดอกย่อย(floret) แต่ละดอกย่อยมีกาบล้าง(lemma) และกาบบน

(palea) หุ้มอีกชั้นหนึ่ง ดอกย่อย(floret) เป็นดอกสมบูรณ์เพศ หรือบางครั้งมีเพศเดียว มีกลีบรวมลดรูป เรียกว่ากลีบเกล็ด(lodicule) จำนวน 2-3 เกล็ด เกสรเพศผู้มี 3 หรือ 6 อัน พบบ้างที่มี 1 หรือ 2 อัน รังไข่ มี 1 ช่อง ช่องละ 1 เมล็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 อัน หายากที่มี 1 หรือ 3 อัน ยอดเกสรเพศเมียเป็นแฉก คล้ายพู่ขนนก(plumose) ผลเป็นแบบเมล็ดข้าวเปลือก(caryopsis) เมล็ดมีแป้ง

รูปวิธานจำแนกวงศ์ย่อยของหญ้าในพื้นที่ทองผาภูมิตะวันตก

- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 1 ดอก ถึงหลายดอก ดอกย่อยล่างสมบูรณ์เพศ หรือลดรูป
- 2 เกสรเพศผู้มีจำนวน 6 อัน กาบช่อดอกลดรูป..... 2 **Bambusoideae**
- 2 เกสรเพศผู้มีจำนวน 3 อัน กาบช่อดอพัฒนาดี
- 3 เส้นใบเรียงตัวแบบดาตารางเล็ก ๆ 3 **Centothecoideae**
- 3 เส้นใบไม่เรียงตัวแบบดาตารางเล็ก ๆ
- 4 กาบล่างมีเส้นบนกาบ 1-3 เส้น ดอกย่อยล่างเพศเมียหรือสมบูรณ์เพศ..... 4 **Chloridoideae**
- 4 กาบล่างมีเส้นบนกาบมากกว่า 3 เส้น ดอกย่อยบนเพศเมียหรือสมบูรณ์เพศ.. 1 **Arundinoideae**
- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 2 ดอก ดอกย่อยล่างเพศผู้ ดอกย่อยบนสมบูรณ์เพศหรือเพศเมีย
..... 5 **Panicoideae**

กลุ่มที่ 1: วงศ์ย่อย Arundinoideae

หญ้าในกลุ่มนี้มีลักษณะ ลำต้นใหญ่และแข็ง(reeds) ใบแผ่นในรูปแถบ(linear) เส้นใบเป็นเยื่อบาง(membranous) หรือเป็นขนครุย(ciliate) ดอกช่อดอกย่อยแบนด้านข้าง ช่อดอกย่อยมีแกนกลางย่อยเปราะ กาบล่างมีเส้นบนกาบแบ่งเป็น 2 แฉก(bilobe) มีรอยหักจากส่วนเว้า(sinus) มีกลีบเกล็ด 2 อัน (ยกเว้นสกุล *Anisopogon*) รูปลิ้ม อวบน้ำ ปลายตัด เกสรเพศผู้ 3 อัน ยอดเกสรเพศเมีย 2 อัน ผลแบบเมล็ดข้าวเปลือก(หายากที่มีปีก) จากการสำรวจ 2 เผ่า 2 สกุล คือ

รูปวิธานจำแนกเผ่า

- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย หลายดอก ดอกย่อยล่างสุดสมบูรณ์ ช่อดอกย่อยแยกที่ข้อเหนือกาบช่อดอก
 กาบบนยาวเท่ากับกาบล่าง..... 1. **Arundineae**
- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 2 ดอก ดอกย่อยล่างสุดเพศผู้หรือเป็นหมัน ดอกย่อยบนสมบูรณ์ ไม่มีแกน
 กลางย่อยยื่นออกมา.....2. **Thysanolaeneae**

1. เผ่า **Arundineae** Dumort.

Obs. Gram. Belg.: 2 (1824); Conert, Syst. Aat. Arund.: 1-208 (1961).

ลิ้นใบเป็นแถบขน ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง บางครั้งช่อแยกแขนงแคบ ช่อดอกมีดอกย่อยหลาย
 ดอก สืบพันธุ์ได้ ช่อดอกย่อยแบนข้าง กาบช่อดอกจะติดทน รูปรียาวหรือรียาวแหลม กาบล่างผิวมนด้านหลัง
 มีเส้นบนกาบ (1-)3-11 เส้น เป็นเยื่อบางถึงหนาคล้ายหนัง ขอบเรียบ หรือปลายแยกเป็นแฉก อาจมีหรือไม่มี
 มีรยางค์ที่ปลายกาบ กาบบนพัฒนาดิ มีเส้นบนกาบ 2 เส้น เมล็ดรูปรี พบจำนวน 1 สกุล คือ

สกุล ***Phragmites*** Adans., Fam. Pl. 2, 34: 559. 1763.

ลำต้นสูง ขึ้นบริเวณใกล้น้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ หรือในน้ำ ลำต้นกลวง เป็นกอ ใบกว้าง ช่อดอก แบบช่อ
 แยกแขนงขนาดใหญ่ และมีกิ่งแขนงมาก กาบช่อดอกไม่เท่ากัน และสั้นกว่ากาบล่าง กาบล่างยาวและแคบ มี
 เส้นบนกาบ 3 เส้น ไม่มีรยางค์ กาบล่างของดอกล่างยาวกว่ากาบล่างของดอกบน กาบบนจะสั้นกว่ากาบล่าง
 เกสรเพศผู้ 1-3 อัน พบ 1 ชนิด คือ

***Phragmites vallatoria* (Pluk. ex L.) Veldkamp**, *P. karka* (Retz.) Trin. ex Steud., Ridl., Materials Fl.
 Mal. Pen. 3: 175. 1907; Gilliland, Fl. Mal. 3: 49. 1971. –*P. roxburghii* (Kunth) Steud., –*Arundo karka*
 Retz., Obs. Bot. 4: 21. 1786. –*P. communis* auct., non Trin.; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 240. 1925.

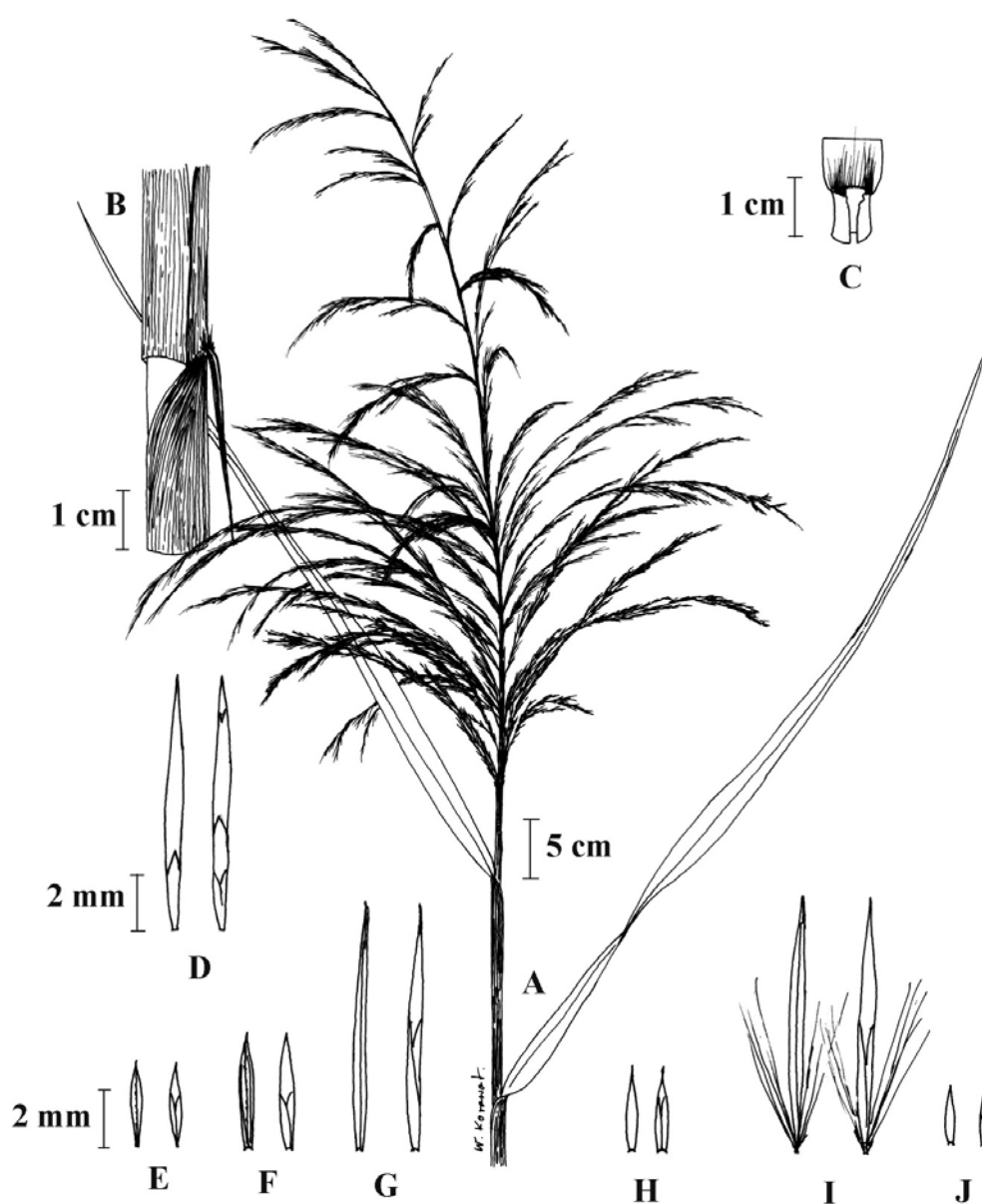
หญ้า อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นตั้งตรง สูง 1-4.5 ม. การแตกกิ่งแบบ อยู่ภายนอกกาบ ขอบวมพอง สีครีม เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 1.3-3.2 ซม. ยาว 17-46 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบจักซี่ฟัน ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 9-15 ซม. ยาวกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง เส้นใบเป็นเชื้อ ยาว 0.5 มม. ปลายตัด คอใบ สีขาว มีขน **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนงออกดอกที่ปลายกิ่งกว้าง 10-19 ซม. ยาว 46-80 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม เกลี้ยง ก้านช่อดอกยาว 10-20 ซม. **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงเหลือกาบช่อย่อยไว้ ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมรูปไข่แบนด้านบนด้านล่าง กว้าง 0.5 มม. ยาว 10.8-11.5 มม. มีก้านยาว 3-5 มม. กาบช่อย่อยล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับกว้าง 0.3 มม. ยาว 3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อย่อยบนรูปแถบ กว้าง 0.3 มม. ยาว 4 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น มีดอกย่อย 4-6 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ไม่มีเพศ กาล่างรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 9 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 0.3 มม. ยาว 3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ ดอกบน สมบูรณ์เพศ โคนมีขนขาวนุ่ม กาล่างรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 9 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.4 มม. ยาว 2.1 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ กลีบเกล็ดมี 2 อัน รูปกรวย ขนาดเล็ก เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 0.6 มม. สีเหลือง ฝังไข่อู่อ่อนเหนียวกลีบรูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมีย มี 2 เส้น ปลายเป็นขนขาวนุ่มสีม่วง (ภาพที่ 3)

นิเวศวิทยา: พบที่โป่งพุร้อน บริเวณที่ชื้นแฉะ ข้างบึงน้ำ ออกดอกเดือน ตุลาคม-พฤศจิกายน

ชื่อไทย: หญ้าแฉม (ปราจีนบุรี) หญ้าลาโพ (ตรัง)

ชื่อสามัญ: Common reed

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 7940 Bangkok (BK 28544); *J. Sadakorn* 235 Chiang Mai (BK 50250); *M. Boonbrahm* 15 Bangkok (BK 28541); *Put* s.n. Bangkok (BK 33596); *Rabil* 237 Trang (BK 28543); *S. Sirimongkol* 156 Kanchanaburi; *S. Suthesorn* Chiang Rai (BK 44012); *T. Koyam et al.* 15295 Satun (BKF 123424); *Vacharee* 831/1 Nakhon Sawan (BK 61858); *Y. Paisooksantivatana* y1775-86 Mae Hong Son (BK 59414).

ภาพที่ 3 หญ้าแวม *Phragmites vallatoria* (Pluk. ex L.) Veldkamp

A. ช่อดอก	F. กาบช่อย่อยบน
B. กาบใบ	G. กาบล่างของดอกล่าง
C. ลิ้นใบ	H. กาบบนของดอกล่าง
D. ช่อดอกย่อย	I. กาบล่างของดอกบน
E. กาบช่อย่อยล่าง	J. กาบบนของดอกบน

2. ฝ่ำ *Thysanolaeneae* C.E. Hubb.

in Hutch., Fam. Fl. Pl. 2: 222. 1934.

ลีนใบบางและแห้ง ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงขนาดใหญ่ ช่อดอกย่อยเหมือนกัน ช่อดอกย่อยขนาดเล็ก ช่อดอกย่อยแบนข้าง กาบช่อดอกส่วนใหญ่สั้นกว่าช่อดอกย่อย เป็นเยื่อบาง มีเส้นใยสน 0-1 เส้น ปลายมน มีดอกย่อย 2 ดอก ดอกล่างเป็นหมัน ไม่มีกาบบน ดอกบนสมบูรณ์เพศ มีกาบล่างเยื่อบาง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น มีขนที่ขอบกาบ เกสรเพศผู้มี 2-3 อัน พบจำนวน 1 สกุล 1 ชนิด คือ

สกุล *Thysanolaena* Nees in Edinb. New Phil. J. 18: 180. 1835.

แผ่นใบ กว้างรูปหอก เนื้อหยาบคล้ายไม้ไผ่ ดอกบนเพศผู้ กาบล่างเส้นบนกาบ 3 เส้น เส้นบนกาบมีขน เมื่อแก่ก้านย่อยจะหักเหนือกาบช่อดอก พบ 1 ชนิด คือ

Thysanolaena latifolia (Roxb. ex Hornem.) Honda, Keng et al., Concise Fl. Sing. 2: 186. 1998. – *Agrostis maxima* Roxb., Fl. Ind. 1: 319. 1820. – *T. agrostis* Nees, Ridl, Materials Fl. Mal. Pen. 3: 143. 1907; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 241. 1925. – *T. maxima* (Roxb.) O. Kuntze; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 1419. 1965; Gilliland, Fl. Mal. 3: 45. 1971; Forest Botany Division, Thai Pl. Name Tem Smitinand 2001: 527. 2001.

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นเหนือดินสูง 0.8-3 ม. การแตกกิ่งแบบ อยู่ภายนอกกาบ ข้อ บวม พอง สีเขียว เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 1.5-5 ซม. ยาว 16-32 ซม. ปลายแหลม โคนรูปหัวใจ ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 13-20 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง ลีนใบเป็นเยื่อหนา ยาว 1.5-1.8 มม. ปลายตัด ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 15-25 ซม. ยาว 30-66 ซม. แกนกลางช่อดอก เป็นเหลี่ยม เกลี้ยง ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อย แบบร่วงยาก ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมรูปไข่ แบนด้านบนด้านล่าง กว้าง 0.3 มม. ยาว 2 มม. มีก้านยาว 0.5-0.7 มม. กาบช่อดอกล่างรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.6 มม. ปลายมน เยื่อบาง มีขนบริเวณขอบกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกบนรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.8 มม. ปลายแหลม เยื่อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 2 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ลดรูป กาบล่างรูป

ใบหอกแถมรูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 1.8 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น ดอกบน(ดอกที่ 2) สมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 0.3 มม. ยาว 1.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนยาว มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.1 มม. ยาว 1 มม. ปลายเรียวแหลม มีรยางค์ยาว 1 มม. เนื้อบางคล้ายเยื่อ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.3 มม. อับเรณูยาว 1 มม. สีเหลือง ฝังไข่อ่อนเหนียวกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีอวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีม่วง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปขอบขนานแถมรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 1 มม. (ภาพที่ 4)

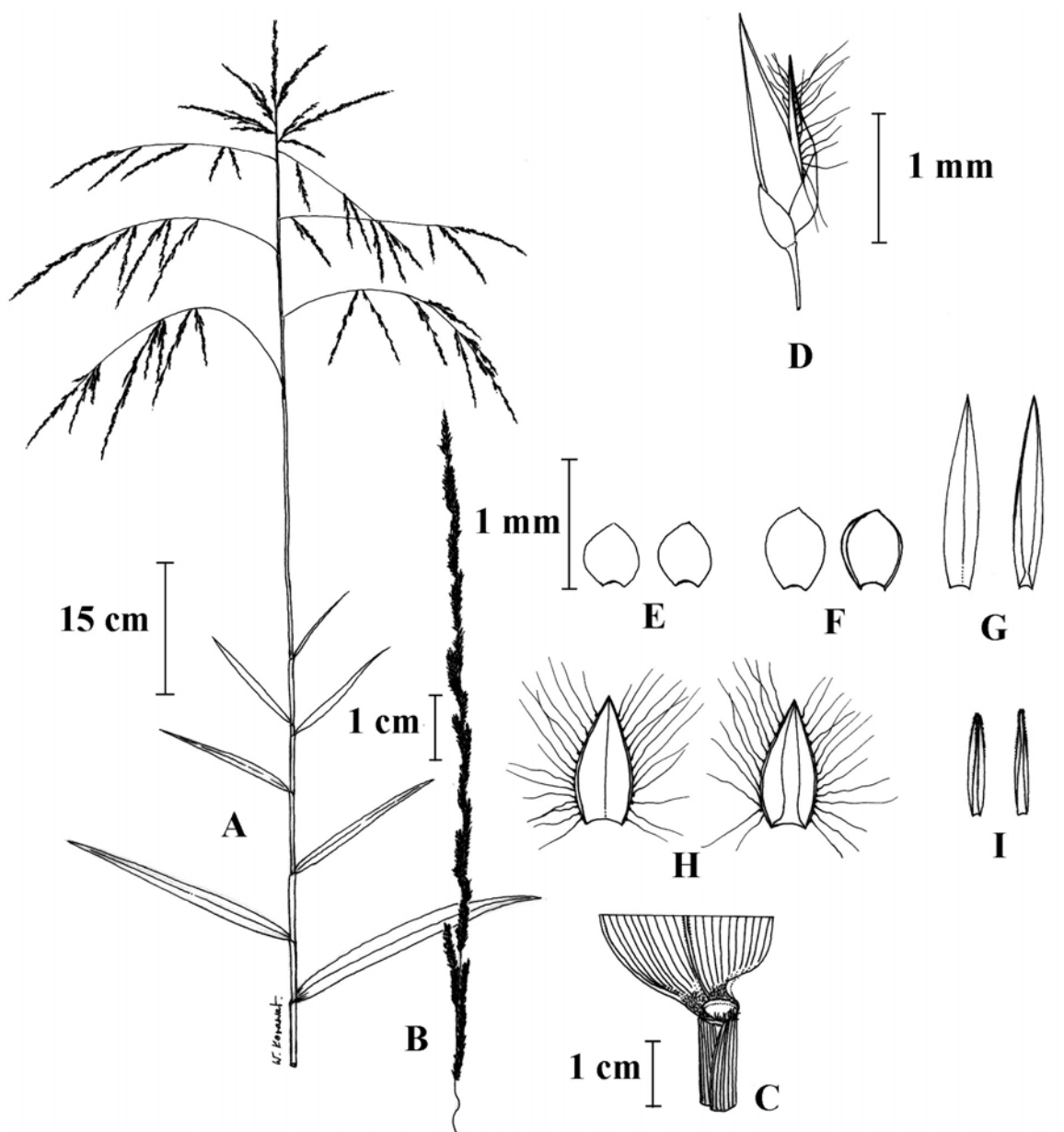
นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทางของเส้นทางไปที่ทำการอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ ใกล้เคียง ป่าและขอบป่าเบญจพรรณ ป่าและขอบป่าดิบ ออกดอกเดือนธันวาคมถึงเดือนมีนาคม

ชื่อไทย: กัง, ทองกง (ภาคเหนือ) เคี้ยหลา (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน) เลมแล้ง (สุโขทัย) หญ้าก่าไฟใหญ่ (เลย) หญ้าไม้กวาด, หญ้ายุง (ยะลา)

ชื่อสามัญ: Bamboo grass.

การใช้ประโยชน์: ใช้ทำไม้กวาด

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 9371 Chanthaburi (BK 28216), 9957 Nakhon Ratchasima (BK 28215), 11592 Chumphon (BK 28219), 14657 Satul (BK 28214); *C. Chermisrivathana* 377 Chiang Mai (BK 37369); *C.F. van Beusekom et al.* 4642 Phrae (BKF 59794); *C. Hambananda* 312 Chiang Mai (BKF 29972); *C. Phengkklai et al.* 10984 Chiang Mai (BKF 134266); *D. Bunpheng* 504 Loei (BKF 6391); *F. Konta et al.* 3908 Chiang Mai (BKF 124882); *K. Larsen et al.* Yala (BKF 123463); *K. Suwatabanthu* 201 Loei (BK 31743); *M. Tagawa et al.* T.4 Chiang Mai (BKF 33200), T-3039 Chiang Mai (BKF 34705); *R. Geesink et al.* 4971 Ranong (BKF 56697); *S. Sirimongkol* 5, 72 Kanchanaburi; *T. Koyama et al.* 15269 Ranong (BKF 71667); *S. Suthesorn* 303 Chanthaburi (BK 36585), 2026 Chanthaburi (BK 53199); *T. Shimizu et al.* T-19784 Nakhon Nayok (BKF 079666), T-26670 Ranong (BKF 079314); *T. Smitinand* 10121 Loei (BKF 33655); *Vacharapong* 034 Chumphon (BK 41289); *Vacharee* 143 Yala (BK 56919).

ภาพที่ 4 ตองกง *Thysanolaena latifolia* (Roxb. ex Hornem.) Honda

- A. ช่อดอก
- B. แขนงช่อดอก
- C. ลิ้นใบ
- D. ช่อดอกย่อย
- E. กาบช่อดอกย่อย

- F. กาบช่อดอกย่อย
- G. กาบด้านของดอกล่าง
- H. กาบด้านของดอกบน
- I. กาบบนของดอกบน

กลุ่มที่ 2: วงศ์ย่อย Bambusoideae

หญ้าในกลุ่มนี้ มีลักษณะเป็นพืชล้มลุก ไม้พุ่ม ไม้ยืนต้นสูง หรือไม้เลื้อย ลำต้น ไม่มีเนื้อไม้ (perennial herbaceous) หรือมีเนื้อไม้(perennial wood) ไม่มีใบแท้ ใบแผ่นใบแบน รูปใบหอก การเรียงตัวของเส้นใบคล้ายตาตาราง เส้นใบเป็นเยื่อบาง ดอกช่อดอกย่อยแบบช่อแยกแขนง หรือช่อดอกรวม ช่อดอกย่อยแบนข้าง ช่อดอกย่อยหรือช่อดอกย่อยรวม มีดอกย่อย 1 ดอกหรือหลายดอก กาบล่างแข็งมีเส้นสันจำนวนมากไม่มีรยางค์ กลีบเกล็ดส่วนใหญ่มี 2-3 อัน รูปใบหอก เป็นแผ่นบางใส(hyaline) ถึงเป็นเยื่อบาง ปลายแหลม เกสรเพศผู้ 1-6 อัน หายากที่น้อยกว่า ยอดเกสรเพศเมีย 1-3 อัน ผล บบเมล็ดข้าวเปลือก หายากที่เป็นผลแบบมีปีก หรือผลเนื้อนุ่ม จากการสำรวจพบ 1 เผ่า 1 สกุล 2 ชนิด คือ

เผ่า Oryzeae

Dumort., Obs. Gram. Belg.: 83 (1824). *Zizanieae* Hitchc., Gen. Grasses U.S.: 18 (1920). *Oryzinae* Reichenb., Deutsch. Fl. 6: 5 (1846). *Zizaniinae* Benth. In J. L. Soc. Bot. 19: 54 (1881). *Chikusichloinae* Honda in J. Fac. Sci. Univ. Tokyo 3: 303 (1930). *Luziolinae* Terr. & Rob. In Bull. Torr. Bot. Cl. 101: 244 (1974).

ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ช่อดอกย่อยแบนด้านข้าง กาบช่อดอกและดอกล่างลดรูปไปเป็นต่อมและหนามแหลม กาบล่างและกาบบนเนื้อบางคล้ายเยื่อหรือคล้ายแผ่นหนัง กลีบเกล็ดจำนวน 2 อัน อับเรณู 1-6 อัน พบจำนวน 1 สกุล 2 ชนิด คือ

สกุล **Oryza** L., Sp. Pl. 1: 333. 1753; Hook. f., Fl. Br. India 7: 92. 1896; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 251. 1925; Pohl, Fieldiana no. 4: 346-349. 1978; Clayton, Gen Gram: 71. 1986; Duist., Blumea 32(1): 196. 1987.

ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงค่อนข้างเรียวยาว ปกติแขนงจะห้อยลง ช่อดอกย่อยแบนด้านข้าง ปลายกาบแยกออกเป็น 2 พู กาบช่อดอกแคบและสั้น กาบล่างและกาบบนยาวเท่ากัน ผิวหยาบคล้ายหนัง ขอบเชื่อมติดกันแน่น อับเรณู 6 อัน เมล็ดแคบ พบ 2 ชนิด คือ

รูปวิธานจำแนกชนิด

1 ดอกย่อยสมบูรณ์เพศปลายของกาบล่างและกาบบนไม่มีรยางค์ ผิวกาบขรุขระ

..... 1) *O. meyeriana* var. *granulata*

2 ดอกย่อยสมบูรณ์เพศปลายกาบล่างมีรยางค์ รยางค์ยาวประมาณ 17 มม... 2) *O. minuta*

1) *Oryza meyeriana* (Zoll. & Moritzi) Baill. var. *granulata* (Nees & Arn. ex Watt) Duist. in Blumea 31(1): 185, f. 32c. 1987; Gilliland, Fl. Mal. 3: 101. 1971. —*O. granulata* Nees et Arn. ex Steud., Syn. Pl. Glm. 1: 3. 1854, nom., Hook. f., Fl. Br. Ind. 7: 93. 1896. —*O. meyeriana* auct. Non Bail.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว มีเหง้า ลำต้นตรงเจริญเป็นกอสูง 40-50 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.9-1.8 ซม. ยาว 4-21 ซม. ปลายแหลม โคนสอบ ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 6-8 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง เส้นใบเป็นเยื่อปลายตัด ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 1-3 ซม. ยาว 8-11 ซม. แกนกลางช่อดอก เป็นเหลี่ยม ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว เรียงสลับ ช่อดอกย่อยมีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงเมื่อแก่ ช่อดอกย่อยรูปใบหอก แบนด้านข้าง กว้าง 1.7 มม. ยาว 5 มม. มีก้านยาว 5-7 มม. กาบเป็นแผ่นปลายมนติดที่ปลายก้านช่อดอกย่อย มีดอกย่อยจำนวน 3 ดอก ดอกล่าง 2 ดอก เปลี่ยนเป็นหนามแข็ง ดอกบนสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 1.7 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อหนา ผิวขรุขระ กาบบนรูปใบหอก กว้าง 1 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อหนา ผิวขรุขระ เกสรเพศผู้มี 6 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1 มม. อับเรณูยาว 3 มม. สีส้ม รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 0.5 มม. ยาว 1.3 มม. ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีขาว (ภาพที่ 5)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณป่าเบญจพรรณของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไ้มักษ์ ป่า 72 พรรษา บริเวณพุมราชินี ระดับความสูง 200-400 ม. ออกดอกเดือนสิงหาคม

ชื่อพื้นเมือง: ข้าวนก (กาญจนบุรี)

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 12412 Surat Thani (BK 28366), 19521 Kanchanaburi (BK 28332), 21464 Nakhon Phanom (BK 28330); *C. Chermisrivathana* 1030 Loei (BK 42064), 1501 Chumphon (BK 42901); *H. Koyama* T-61381 Loei (BKF 095412); *Kasem* 99 Kanchanaburi (BK 34067); *K. Larsen* 9834 Chanthaburi (BKF 29973), 10384 Kanchanaburi (BKF 30088); *M. Tagawa et al.* T-8657 Tak (BKF 54008); *Pradit s.n.* Sakon Nakhon (BK 34802); *Put* 1791 Kanchanaburi (BK 28383); *S. Sirimongkol* 25, 106 Kanchanaburi; *T. Shimizu et al.* T-10835 Lampang (BKF 54013); *T. Smitinand* 3652 Chanthaburi (BKF 15635); *Th. Sorensen et al.* 3980 Chiang Mai (BKF 27262); *Th. Wongprasert s.n.* Chiang Mai (BKF 124651).

2) *Oryza minuta* J. Presl ex C. Presl, Rel. Haenk. 1, 208 (1830); Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 148. 1965; Veldkamp, Blumea 37: 231. 1992. –*O. manilensis* Merr. In Philip. J. Sci. 3, 219 (1908). –*O. officinalis* Wall., Cat. N. 8635 (1848) nomen. –*O. officinalis* Wall. ex Steud., Syn. Pl. Glum. 1, 3 (1854) nomen; ex Watt, Dict. Econ. Prod. Ind. 5, 501 (1891) descr. –*O. latifolia* Hook. F., Fl. Brit. Ind. 7, 92 (1886) non Desv. (1813)

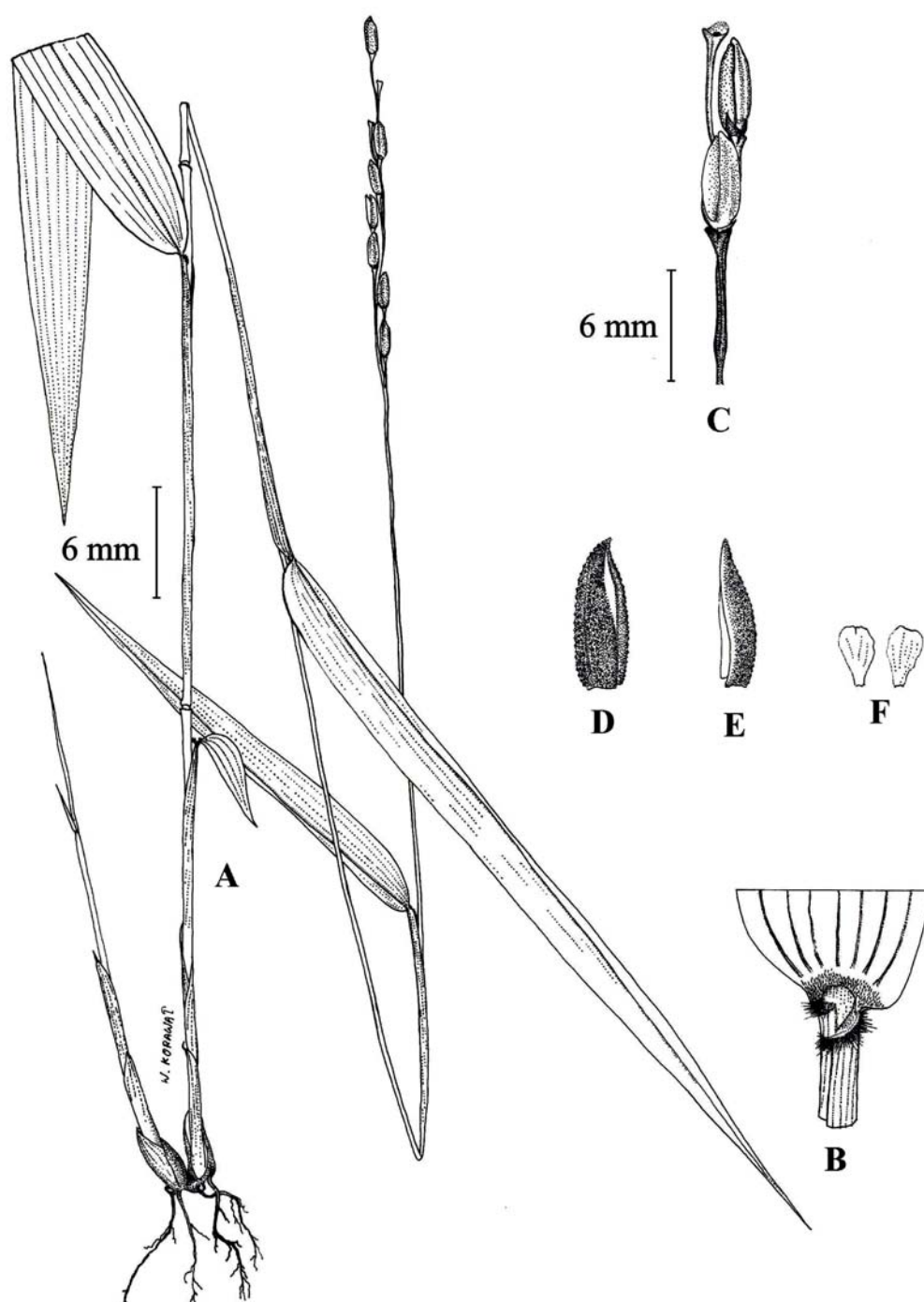
ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นเหนือดินสูง 80-135 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ข้อบวม พอง สีเขียว เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 1.6-2.4 ซม. ยาว 25-66.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนสอบ ขอบมีขน ผิวใบมีขน กาบใบยาว 16.5-25 ซม. ยาวกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบมีขน เส้นใบเป็นเชือกยาว 5 มม. ปลายแหลม ตั้งใบเป็นริ้วหุ้มรอบลำต้น **ช่อดอก**แบบช่อกระจุกจะประกอบ ออกดอกที่ปลายกิ่งกว้าง 9-22 ซม. ยาว 19-63 ซม. ก้านช่อดอกยาว 19-63 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม มีขน **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงง่าย ช่อดอกย่อยรูปรีแบนด้านข้าง กว้าง 2.5 มม. ยาว 5-6 มม. มีก้านยาว 1-5 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปทรงกลม กว้าง 0.5 มม. ยาว 0.1 มม. ปลายมน เนื้อหนา เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ กาบช่อดอกย่อยรูปกลม กว้าง 0.5 มม. ยาว 0.1 มม. ปลายมน เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ มีดอกย่อย 3 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ลดรูปเหลือเพียงกาบ รูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 1.5 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อหนา เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น ดอกบน (ดอกที่ 2) ลดรูปเหลือเพียงกาบ รูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.6 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อหนา แข็ง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น ดอกบน (ดอกที่ 3) สมบูรณ์เพศ กาลังรูปไข่ กว้าง 1 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม มีรยางค์ยาว 17 มม. เนื้อหนา แข็ง มีรอยย่น มีขน มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 1 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อหนา แข็ง มีขนต่อม ไม่มีเส้นบนกาบ

กลีบเกล็ดมี 2 อัน รูปกรวย ขนาด กว้าง 0.3 มม. ยาว 1.7 มม. เกสรเพศผู้มี 6 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 2 มม. สีเหลือง ฝังไข่อู่อ่อนเหงือกกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีขาว ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดียว

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่ชื้น ใกล้ น้ำ บริเวณทางเข้าโป่งพุร้อน ออกดอกเดือนตุลาคม

ชื่อพื้นเมือง: หญ้าละมาน (กรุงเทพฯ)

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *C. Chermisrivathana* 620 Saraburi (BK 38477); *C.F. van Beusekom* et al. 3777 Kanchanaburi (BKF 60687); *Put* s.n. Bangkok (BK 33618); *S. Sirimongkol* 53 Kanchanaburi; *Umpai* s.n. Kanchanaburi (BK 28334).

ภาพที่ 5 ข้าว *Oryza meyeriana* (Zoll. & Moritzi) Baill. var. *granulata* (Nees & Arn. ex Watt) Duist.

A. ลักษณะพืช

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบล่าง

E. กาบบน

F. กลีบเกล็ด

กลุ่มที่ 3: วงศ์ย่อย Centothecoideae

Soderstr. in Taxon 30: 615. 1981; Clayton, Gen. Gram.: 159. 1986.

หญ้างุ่มนี้เป็น พืชล้มลุก อายุปีเดียวหรืออายุหลายปี ลำต้นมีเหง้า (rhizome) หรือมีไหล (stolon) ไม่มีเนื้อไม้ (herbaceous) ใบมีก้านใบ แผ่นใบกว้าง ใบมีเส้นคล้ายรูปสี่เหลี่ยมเล็กๆ ลิ่นใบเป็นเยื่อบาง หรือมีขนหรือเป็นเยื่อบางและมีขนที่ขอบ ดอกเป็นช่อแยกแขนง หรือช่อกระจุก ช่อดอกย่อยแบนข้าง มีจำนวนดอกย่อย 2 ดอกถึงหลายดอก กาบล่างมีเส้นบนกาบ 5 เส้น หรือน้อยกว่า กลีบเกสร 2 อัน หรือไม่มี รูปกลม อวบน้ำ ปลายตัด เกสรเพศผู้ปกติ 3 อัน ยอดเกสรเพศเมีย 2 อัน ผลแบบเมล็ดข้าวเปลือก จากการสำรวจพบ 1 เผ่า 1 สกุล 1 ชนิด คือ

เผ่า Centothecae Ridl.

Mat. Fl. Mal. Pen. 3: 122. 1907. –*Centothecinae* Benth. in J. L. Soc. Bot. 19: 31. 1881.

แผ่นใบรูปใบหอก ลิ่นใบเป็นเยื่อบางและแห้ง ขอบมีขน กาบบนของดอกย่อยล่างเนื้อหยาบคล้ายหนัง มีเส้นบนกาบ 5-9 เส้น พบ 1 สกุล คือ

สกุล ***Centotheca* Desv.** In Nouv. Bull. Soc. Philom. ii: 189. 1810; Monad in Blumea 19(1): 58. 1971; Clayton & Renvoize, Gen. Gram. 160. 1896; Bor, Grass Burm. Ceyl. Ind. & Pak. 1: 457. 1960; Gilliland, Fl. Mal. 3: 52. 1971.

ใบกว้าง มีเส้นตาตาราง ลิ่นใบเป็นเยื่อบาง ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงเปิด ช่อดอกย่อยประกอบด้วย 1-3 ดอก ดอกแยกเพศ กาบล่างนูนทางด้านหลัง มีเส้นบนกาบ 4-7 เส้น ส่วนบนของแผ่นมีขนที่ฐานกลม กาบบนหยาบคล้ายกระดาษ มีเส้นบนกาบ 2 เส้น จากการสำรวจพบ 1 ชนิด คือ

Centotheca lappacea (L.) Desv., Duist., Suppl. Gar. Bull. Sing. 57: 38. 2005; Veldkamp, Fl. Mal. Bull. 12(5): 232. 1999; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2: 158. 1998; Gilliland, Fl. Mal. 3: 53. 1971. –*Cenchrus lappaceus* L., Sp. Pl.: 1488. 1763. –*Centotheca latifolia* (Bsb.) Trin., Fund. Agrost.: 141. 1820.

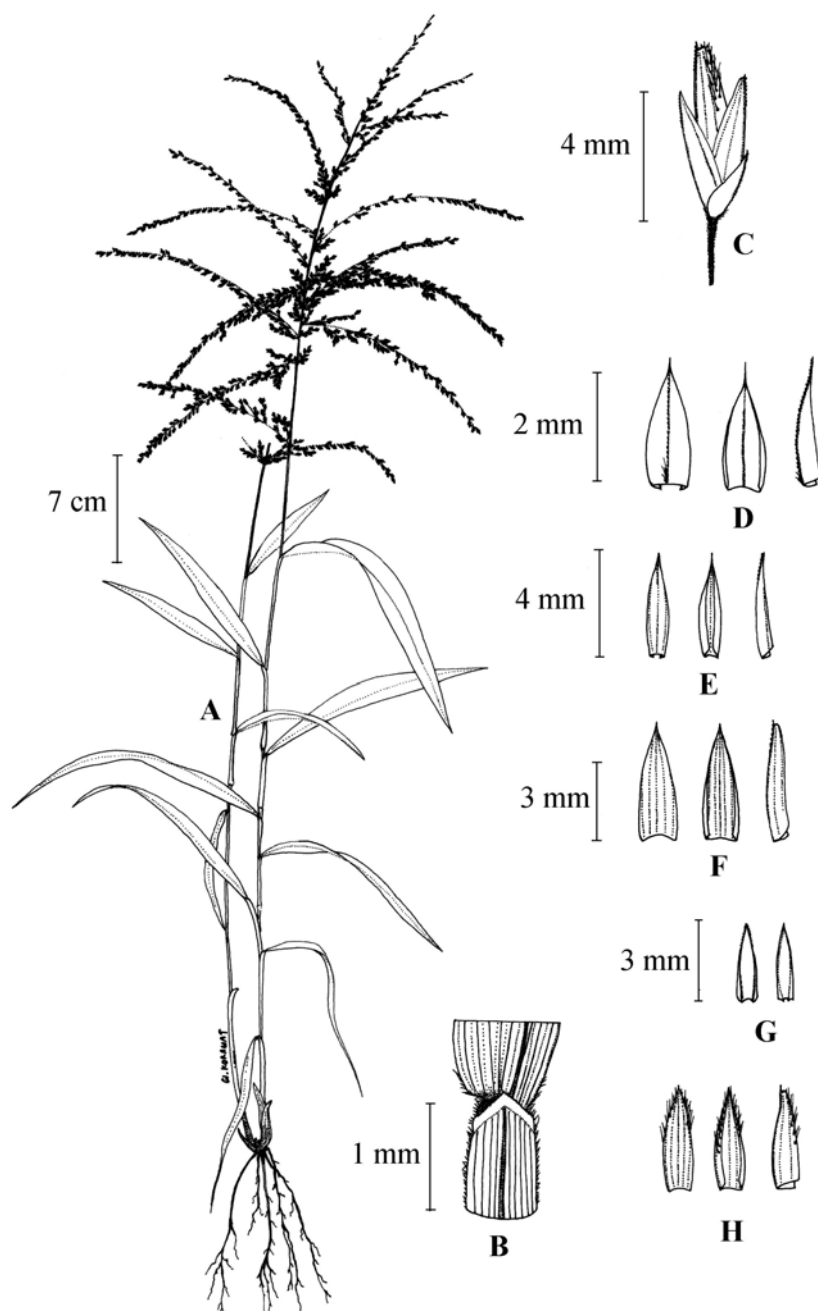
ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นเหนือดินสูง 60-100 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ข้อ บวมพอง สีม่วง เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 1.4-2.5 ซม. ยาว 10-16 ซม. ปลายแหลม โคนสอบ ขอบมี ขนสาก ผิวใบเกลี้ยง เส้นใบมีเส้นขวางตัดเป็นตาราง กาบใบยาว 5-13 ซม. ยาวกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบมีขน ลื่นใบเป็นเยื่อและปลายเป็นขน **ช่อดอก**แบบช่อกระจุกประกอบ ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 16-22 ซม. ยาว 17-24 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงยาก ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมรูปไข่แบนด้านข้าง กว้าง 1-1.8 มม. ยาว 7-8 มม. มีก้านยาว 0.5-3 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 1 มม. ยาว 3 มม. ปลาย เรียวแหลม เนื้อบาง เกลี้ยงและมีหนามบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 5 เส้น กาบช่อดอกย่อยรูปขอบ ขนานแกมรูปใบหอก กว้าง 1.2 มม. ยาว 4.5 มม. เนื้อบาง ปลายแหลม เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 5 เส้น มีดอก ย่อย 3 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ไม่มีเพศ กาบล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ กว้าง 1.5 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 7 เส้น กาบบนรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 0.3 มม. ยาว 3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีขนตอนปลายกาบบริเวณสันด้านข้างกาบ มีเส้นบนกาบ 2 เส้น ดอกบน (ดอกที่ 2, 3) สมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 1.5 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนต่อม บริเวณเส้นบนกาบ มีเส้นบนกาบ 7 เส้น กาบบนรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 0.3 มม. ยาว 3.5 มม. ปลาย แหลม เนื้อบาง มีขนตอนปลายกาบบริเวณสันด้านข้างกาบ มีเส้นบนกาบ 2 เส้น **ผล**ขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปไข่ กว้าง 0.5 มม. ยาวประมาณ 1 มม. มีแกนกลางย่อยยาว 1 มม. ปลายเป็นติ่งต่อจากดอกที่ 3 (ภาพที่ 6)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณขอบป่าเบญจพรรณ ขอบป่าดิบ ป่าดิบ ออกดอกเดือนตุลาคม

ชื่อไทย: หญ้าหนัขวามา

ชื่อสามัญ: Barbed grass

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 13806 Satul (BK 28645); *C. Niyomdham* et al. 2140 Krabi (BKF 111471); *M. Tagawa* et al. T-324 Loei (BKF 34788); *Put* 4371 Nakhon Ratchasima (BK 48651); *S. Sirimongkol* 40 Kanchanaburi; *T. Shimizu* et al. T-21991 Kanchanaburi (BKF 079400); *T. Smitinand* et al. 6177 Tak (BKF 24614); *Umpai* 209 Krabi (BK 37903).

ภาพที่ 6 หญ้าเหินขาวหมา *Centotheca lappacea* (L.) Desv.

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบช่อดอกย่อย

E. กาบช่อดอกบน

F. กาบด้านของดอกล่าง

G. กาบบนของดอกล่าง

H. กาบด้านของดอกบน

กลุ่มที่ 4 : วงศ์ย่อย Chloridoideae

หญ้างุ่มนี้เป็นพืชล้มลุก ลำต้นส่วนมากไม่มีเนื้อไม้ ใบแผ่นใบรูปแถบ หรือม้วนตามยาว บ่อยครั้ง ใบรูปรางคล้ายพวกพืชที่อยู่ในที่แห้งแล้ง(xeromorphic) ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง หรือ ดอกเป็นช่อ กระจะด้านเดียว(unilateral racemes) มีดอกย่อย 1 ดอก ถึงหลายดอก ช่อดอกย่อยแบนข้าง มีแกนกลางย่อย เปราะ กาบล่างมีเส้นบนกาบ 1-3 เส้น กลีบเกสร 2 อัน รูปกลม อวบน้ำ ปลายตัด เกสรเพศผู้ 3 อัน หายาก ที่น้อยกว่าช่อดอกเพศเมีย 2 อัน ผลแบบเมล็ดข้าวเปลือก จากการสำรวจพบ 2 เผ่า 7 สกุล คือ

รูปวิธานจำแนกเผ่า

- 1 ช่อดอกแบบช่อกระจะเรียงบนก้านคล้ายนิ้วมือ ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 1-3 ดอก ดอกย่อยบน-
ลดรูป ไม่มีเพศ กาบล่างมีรยางค์แข็ง ลิ่นใบเป็นเยื่อปลายเป็นขน..... 1. **Cynodonteae**
- 1 ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 1-26 ดอก เป็นดอกสมบูรณ์เพศทั้งหมด กาบล่าง
ไม่มีรยางค์ หรือมี 3 เส้น หรือมี 3 แฉก ลิ่นใบเป็นขน..... 2. **Eragrostideae**

1. เผ่า **Cynodonteae**

Dumort., Obs. Gram. Belg.: 83. 1824; *Chlorideae* Reichenb., Consp. Reg. Veg.: 48. 1828; *Lappagineae* Endl., Fl. Poson.: 100. 1830; *Spartineae* Gren. & Godr., Fl. France 3: 434. 1955; *Zoysieae* Benth. In J. Linn. Soc. Bot. 19: 29. 1881; *Nazieae* Hitchc., Gen. Grasses U.S.: 15. 1920; *Trageae* Hitchc. In Contrib. U.S. Nat. Herb. 24: 559. 1927; *Perotideae* C.E. Hubb. in Bor, Grasses Burma Ceylon India Pak.: 686. 1960; *Pommereulleae* Bor, Grasses Burma Ceylon India Pak.: 686. 1960.

ลิ่นใบเป็นเยื่อขอบมีขน ช่อดอกแบบช่อกระจะคล้ายนิ้วมือ ช่อดอกย่อยแบนข้าง เรียงบนแกนช่อดอกด้านเดียว ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว เมื่อแก่ดอกจะหักหลุดเหนือกาบช่อดอก พบจำนวน 1 เผ่าย่อย 3 สกุล 3 ชนิด

1.1 เผ่าย่อย *Chloridinae* Presl, Rel. Haenk. 1: 286. 1830; *Spartininae* Maire & Weiler, Fl. Afr. Nord 2:

211. 1953 sine descr lat. *Cynodontinae* (Dum.) Tzvelev in Bot. Zh. 53: 311. 1968.

ช่อดอกแบบช่อกระจุกหรือช่อเชิงลด เรียงกันที่ปลายก้านคล้ายนิ้วมือ ช่อดอกย่อยแบนข้าง กาบช่อดอกสั้นกว่าช่อดอกย่อย ดอกล่างสมบูรณ์เพศเพียงดอกเดียว พบจำนวน 3 สกุล คือ

รูปวิธานการจำแนกสกุล

1. ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 2 ถึง 3 ดอก ดอกล่างสมบูรณ์เพศ ดอกบนลดรูป กาบล่างมีรยางค์
 2. เมล็ดรูปทรงสามเหลี่ยมถึงเกือบทรงกระบอก กาบล่างแบนข้าง.....1.1.1 *Chloris*
 2. เมล็ดรูปทรงแบนและกาบล่างแบนบนล่าง กาบช่อดอกย่อยบนมีเส้นบนกาบ 1 เส้น 1.1.3 *Enteropogon*
1. ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 1 ดอก สมบูรณ์เพศ 1.1.2 *Cynodon*

1.1.1 สกุล *Chloris* Sw., Prod. Veg. Ind. Occ.: 25. 1788; Anderson in Brigham Young Univ. Sci. Bull., Biol. Ser. 19(2): 1-133. 1974. Pohl, Fieldiana no. 4: 123-127. 1978.

ช่อดอกแบบช่อกระจุก เรียงที่ปลายก้านช่อดอกแบบนิ้วมือ ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 3 ดอก ดอกล่างเท่านั้นที่สมบูรณ์เพศ ดอกบนลดรูป กาบล่างเนื้อหนา ซ้อนกันหลายแผ่น ปลายเป็นรยางค์ กาบช่อดอกย่อยบนเป็นเชือกบางรูปรีไม่มีรยางค์ จากการสำรวจ พบ 1 ชนิด คือ

Chloris barbata Sw., Fl. Ind. Occ. 1: 200. 1797; Duist., Suppl. Gar. Bull. Sing. 57: 40. 2005; Keng et al., Concise Fl. of Sing. 2: 158. 1998; Gilliland, Fl. Mal. 3: 86. 1971. – *Andropogon barbatus* L., Mant. Pl. Alt.: 302. 1771. – *Chloris longifolia* Steud., Syn. Pl. Glum. 1: 205. 1854.; W. Roxburgh, Fl. Ind. 1: 331. 1975.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว หรืออายุหลายปี ลำต้นตรงเจริญเป็นกอสูง 50-70 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ขอบววมพอง สีม่วง กลีบเลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.2-0.3 ซม. ยาว 6-14 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 2-6 ซม. สั้นกว่าปล้อง กลีบเลี้ยง ขอบเกลี้ยง ลิ้นใบเป็นเชือกและ ปลายเป็นขน ยาว 0.2 มม. ปลายมน คอใบสีขาว มีขน ช่อดอกแบบช่อกระจุกประกอบ ออกคล้ายนิ้วมือ

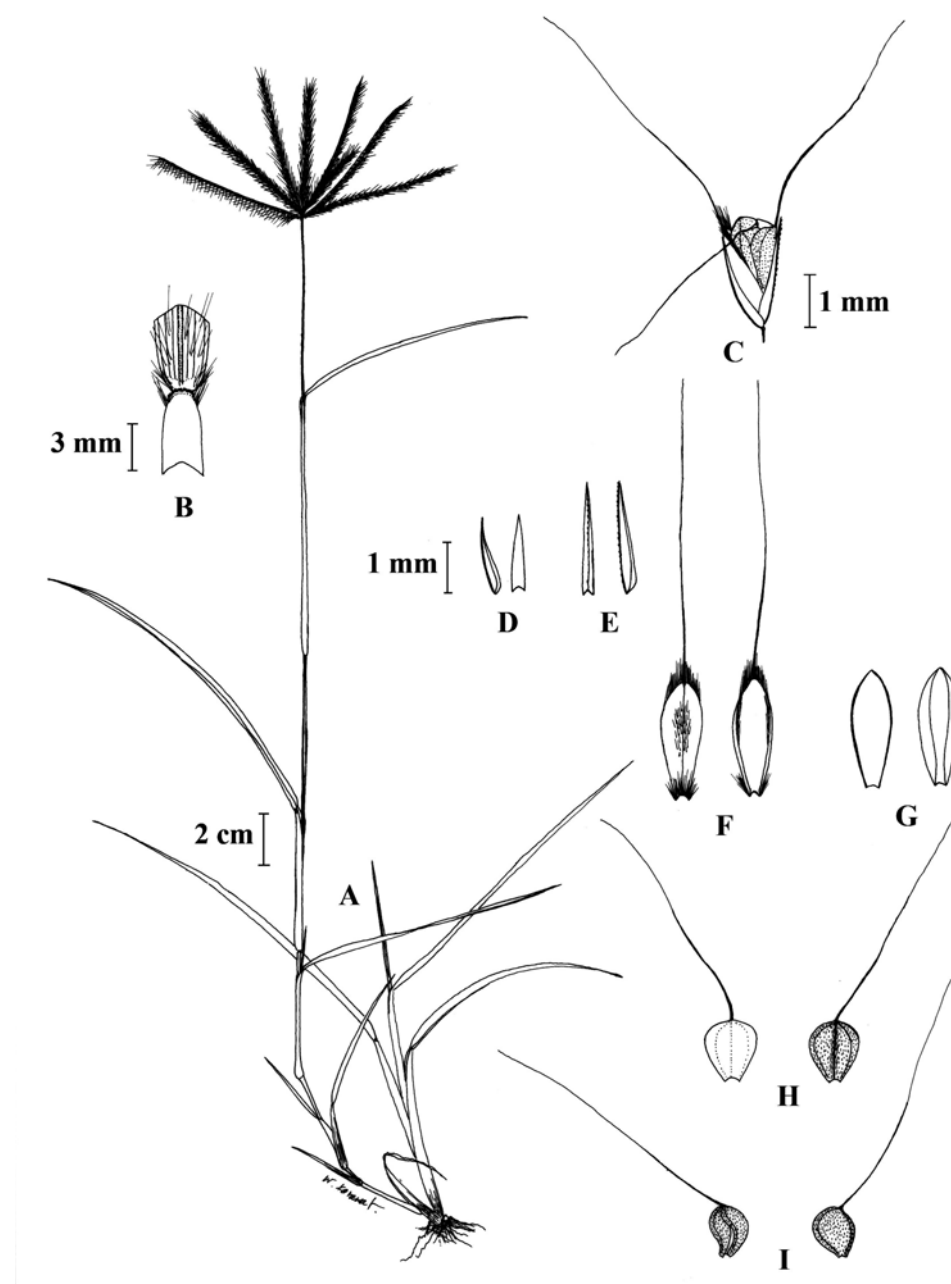
จำนวน 2-12 ช่อ ยาว 4-8 ซม. ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 3-5 ซม. ยาว 4-8 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม มีขน ก้านช่อดอกยาว 17.5-24 ซม. **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงเหลือกาบช่อดอกไว้ ช่อดอกย่อยรูปไข่กลับ แบนด้านบนด้านล่าง กว้าง 0.9 มม. ยาว 2.2 มม. มีก้านยาว 0.5 มม. มีขน กาบช่อดอกย่อยล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.6 มม. ปลายแหลม เนื้อบางบริเวณขอบ กลีบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกบนรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 2.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีหนามบริเวณเส้นกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีช่อดอกย่อย 3 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) สมบูรณ์เพศ กาล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.6 มม. ยาว 2.2 มม. ปลายแหลม มีรยางค์ยาว 6 มม. เนื้อหนา มีขนบริเวณเส้นกลางกาบ ขอบกาบ และโคนกาบ เส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปขอบขนานแกมรูปไข่ เนื้อหนา ปลายแหลม กลีบ ไม่มีเส้นบนกาบ เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 0.8 มม. สีเหลือง รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปกรวย มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนขาวนุ่มสีม่วง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปทรงสามเหลี่ยม กว้าง 0.4 มม. ยาวประมาณ 1.6 มม. ดอกบน (ดอกที่ 2) ลดรูป กาล่างรูปไข่กลับ กว้าง 0.6 มม. ยาว 1 มม. ปลายมนมีรยางค์ยาว 5 มม. เนื้อหนา มีขนบริเวณปลายกาบ เส้นบนกาบ 3 เส้น ดอกบน (ดอกที่ 3) ลดรูป กาล่างรูปทรงกลมกว้าง 0.6 มม. ยาว 1 มม. ปลายมนมีรยางค์ยาว 3-4 มม. เนื้อหนา กลีบ มีเส้นบนกาบ 2 เส้น (ภาพที่ 7)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทางของบ้านไร่ บ้านห้วยเขย่ง ที่โล่ง พื้นที่ถูกทำลาย ออกดอกเดือนมิถุนายน

ชื่อพื้นเมือง: หญ้าร้างนก (ภาคกลาง)

ชื่อสามัญ: Wildmill grass, Plush grass

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 7853, Bangkok (BK 28483); *C. Phengkhai et al.* 12414, Nakhon Si Thammarat (BKF 128239); *D.J. Collins* 1890, Chonburi (BK 28481); *G. Murata et al.* T-16513 (BKF 61618); *M. Tagawa et al.* T-115, Samut Prakan (BKF 33212); *Parikarn et al.* 40, Nakhon Ratchasima (BK 61187); *S. Sirimongkol* 114 Kanchanaburi; *T. Piyakarnchana* 7, Bangkok (BK 28486); *T. Shimizu et al.* T-18226, Nakhon Ratchasima (BKF 79690); *T. Smitinand* 1473 (BKF 40328); *Th. Sorensen et al.* 1999, Bangkok (BKF 26816)

ภาพที่ 7 หญ้าร้างนก *Chloris barbata* Sw.

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบช่อดอกย่อยล่าง

E. กาบช่อดอกย่อยบน

F. กาบล่างของดอกล่าง

G. กาบบนของดอกล่าง

H. กาบล่างของดอกที่ 2

I. กาบล่างของดอกที่ 3

1.1.2 สกุล **Cynodon** Rich. in Pers., Syn. Pl. 1: 85. 1805 nom conserv; de Wet & Harlan in Taxon 19: 565-569. 1970.

ลำต้นแบบทอดเลื้อย ช่อดอกแบบช่อกระจจะเรียงบนก้านช่อดอกแบบนิ้วมือ ช่อดอกย่อยเรียงบนแกนกลางแบบสลับ แบนข้าง มีดอกย่อย 1 ดอก ก้านช่อดอกย่อยเรียวแคบสั้นกว่ากาบล่าง กาบล่างเป็นเยื่อบาง เส้นบนกาบ 3 เส้น จากการสำรวจพบ 1 ชนิด คือ

Cynodon dactylon (L.) Pers.; - *Panicum dactylon* L., Sp. Pl.: 58. 1753, - *C. arcuatus* J. Presl ex C. Presl, Rel. Haenk. 1: 290. 1830; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 249. 1925; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 144. 1965; Gilliland, Fl. Mal. 3: 90. 1971; Keng et al., Concise Fl. Sing., Monocot. 2: 160. 1998; Forest Botany Division, Thai Pl. Name Tem Smitinand 2001: 164. 2001; Duist., Suppl. Gar. Sing. Vol. 57: 44. 2005.

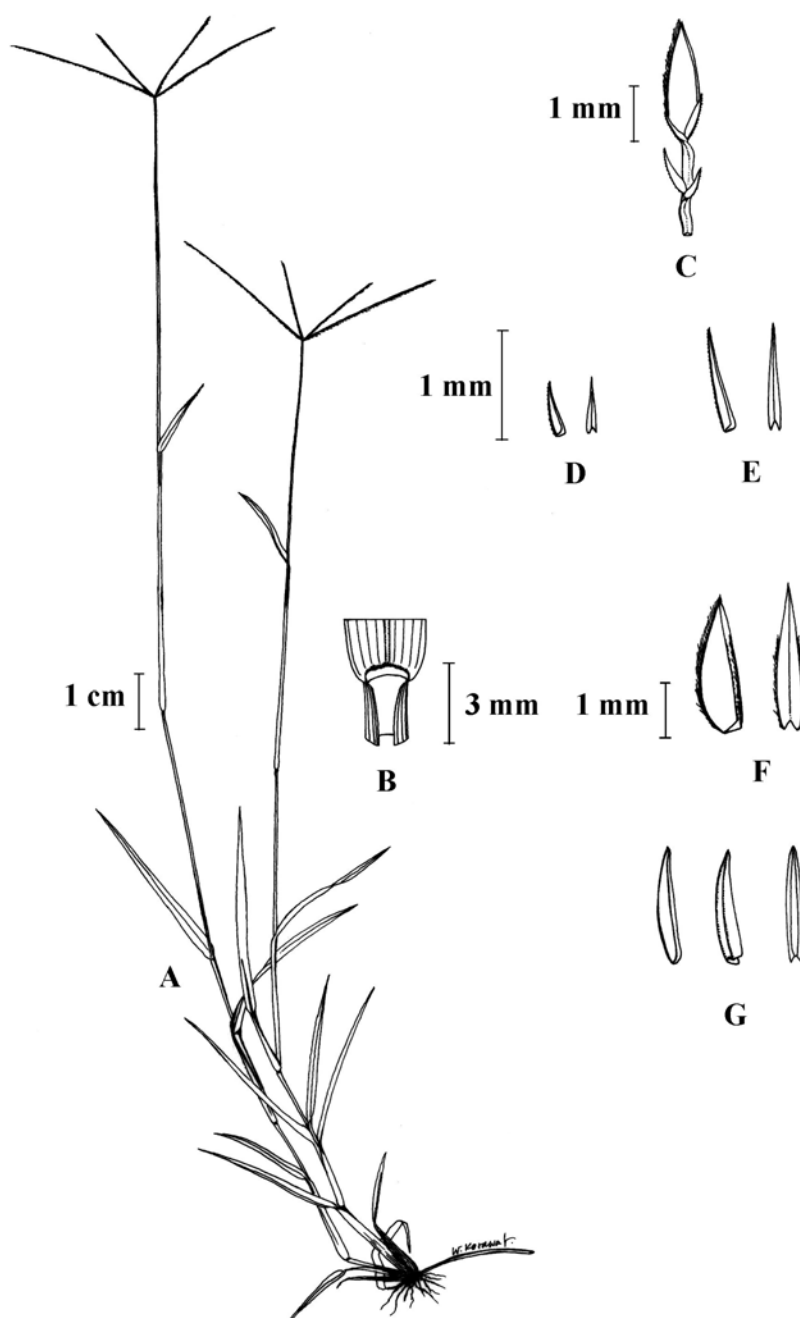
ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว หรืออายุหลายปี มีไหล ลำต้นเลื้อยทอดนอน สูง 20-30 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ขอบวมพอง สีม่วง เกลี้ยงใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.2-0.35 ซม. ยาว 3-6.5 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบจักซี่ฟัน ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 1.5-7 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง ลื่นใบเป็นเยื่อและปลายเป็นขน ยาว 0.2 มม. ปลายตัด คอใบสีขาว เกลี้ยง ช่อดอกแบบช่อกระจจะประกอบจำนวน 4-5 ช่อ กว้าง 0.8-1 มม. ยาว 3.5-5 ซม. ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 3.5-5 ซม. ยาว 3-5 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม เกลี้ยง ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบด้านเดียว มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงเหลือกาบช่อดอก ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมรูปไข่ แบนด้านข้าง กว้าง 0.6-0.8 มม. ยาว 2.3-2.5 มม. มีก้านยาว 0.15 มม. กาบช่อดอกย่อยล่างรูปไข่ กว้าง 0.1 มม. ยาว 0.5 มม. ปลายแหลม เนื้อขอบบาง สันแข็ง สีเขียว มีขนบริเวณเส้นกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยบนรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง สันแข็ง มีขนบริเวณเส้นกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 1 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปขอบขนาน กว้าง 0.6 มม. ยาว 2.2 มม. ปลายแหลม เนื้อหนา มีขน มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.2 มม. ยาว 2.2 มม. ปลายแหลม เนื้อหนา แข็ง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ฝังอยู่ในเยื่อวงกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมีย มี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีขาว (ภาพที่ 8)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่โล่งใกล้ ๆ หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไฉยรักษ์ บริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ ออกดอกเดือนพฤษภาคม

ชื่อไทย: หญ้าแฝด (ภาคเหนือ) หญ้าแพรก (ภาคกลาง) หน่อเก็ดเด (กะเหรี่ยง-แม่ฮ่องสอน)

ชื่อสามัญ: Burmuda Grass, Scutch grass, Star grass

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *C. Chermisrivathana* 1926 Ratchaburi (BK 51781); *C. Niyomdham* et al. 1536 Narathiwat (BKF 088478); *K. Iwatsuki* T- 256 Bangkok (BKF 34848); *K. Larsen* et al. 250 Prachin Buri (BKF 54718); *R. Geesink* et al. 7137 Chaiyaphum (BKF 073612); *S. Sirimongkol* 14 Kanchanaburi; *T. Smitinand* 3663 Chanthaburi (BKF 15631); *Th. Sorensen* et al. 3690 Chiang Mai (BKF 27267).

ภาพที่ 8 หญ้าเพรก *Cynodon dactylon* (L.) Pers.

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบช่อย่อยล่าง

E. กาบช่อย่อยบน

F. กาบล่าง

G. กาบบน

1.1.3 สกุล *Enteropogon* Nees in Lindley, Nat. Syst. Ed. 2: 448. 1836; Clayton in Kew Bull. 2: 105-110. 1967.

หญ้าฤดูเดียวหรือหลายฤดู ช่อดอกแบบช่อกระจุก ออกเดี่ยว หรือ ออกเป็นรูปคล้ายนิ้วมือ ช่อดอกย่อยแบนบนล่าง ประกอบด้วยดอกย่อยที่สืบพันธุ์ได้ 1 ดอก บางครั้งจะเล็กกว่าดอกย่อยเพศผู้ กาบช่อดอกย่อยรูปรีแคบถึงรูปใบหอก เนื้อบางคล้ายเยื่อ กาบช่อดอกแบนสั้นกว่าหรือเท่ากับช่อดอกย่อย ปลายแหลมหรือเป็นรยางค์สั้น ๆ กาบล่างกว้าง มนถึงแบน และมีเส้นกลางกาบยกขึ้น เนื้อคล้ายหนังหรือขรุขระ หยักซี่ฟัน มีรยางค์ แคลลัส สั้นมากถึงเป็นเส้น เมล็ดรูปรีแคบ หญ้าสกุลนี้พบ 1 ชนิด คือ

Enteropogon doilichostachya (Lag.) Keng ex Lazarides, Aust. J. Bot. Suppl. 5: 31. 1972. –C.

doilichostachys Lag., Gen. et Spec. Pl. 1816: 5. 181; Bor, Grass Burm. Cey. Ind. and Pakis 1960:466.

1960; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 144. 1965. –*Melica digitata* Roxb., Fl. Ind. 1: 328. 1820. –*Chloris*

incompleta Roth, Nov. Pl. Sp. 1821: 60. 1821. –*C. digitata* (Roxb.) Steud., Syn. Pl. Glum. 1: 201. 1854. –

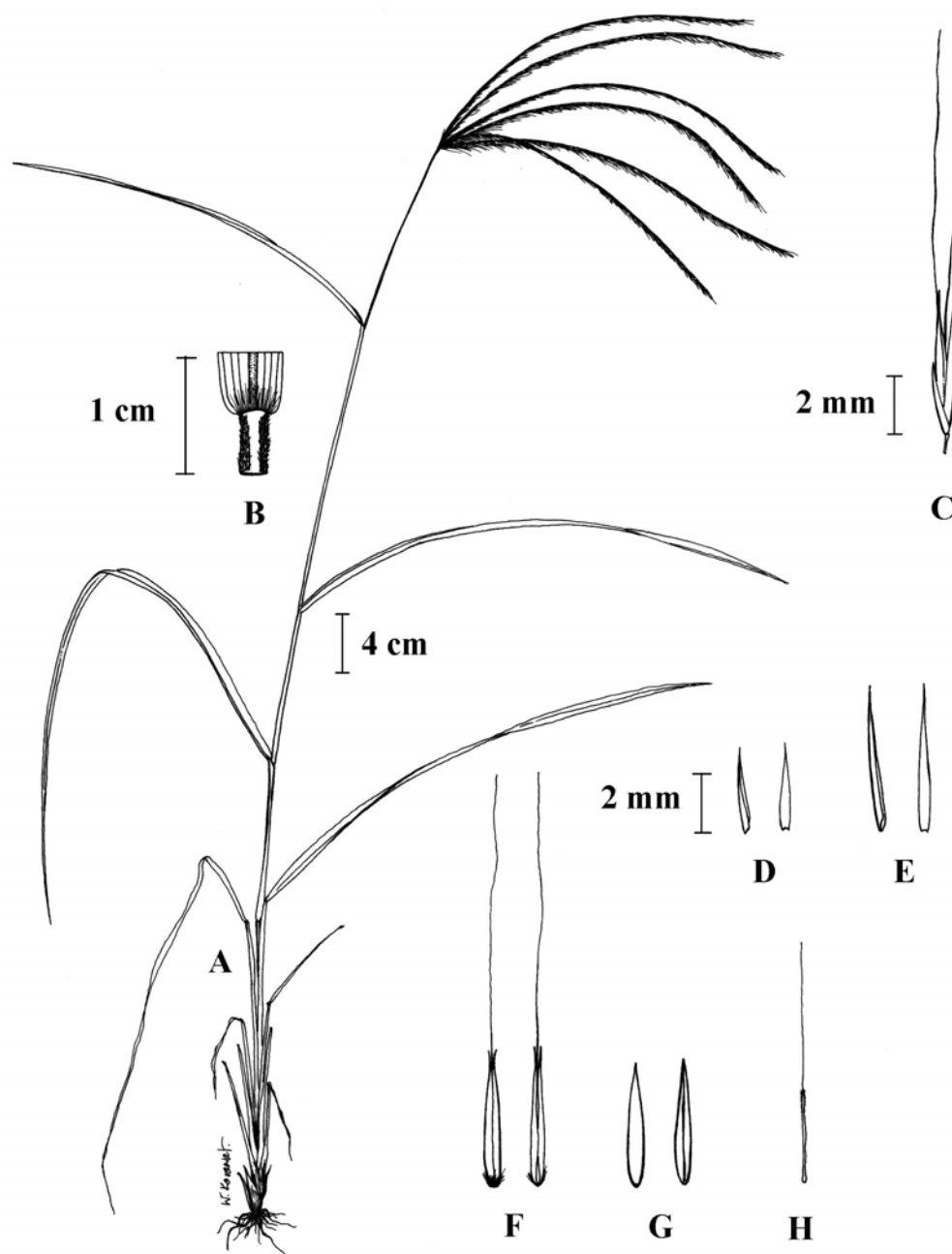
Lophacme incompleta (Roth) Chiov. In Ann. Ist. Bot. Roma 8: 350. 1908.

หญ้า อายุปีเดียว ลำต้นโคงงอเล็กน้อยตอนโคน สูง 40-65 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ช่อบวมพอง เขียว เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.6-0.9 ซม. ยาว 38-42 ซม. ปลายแหลม โคนสอบ ขอบจักซี่ฟันเล็ก ๆ ผิวใบมีขน กาบใบยาว 11.5-15 ซม. ยาวกว่าปล้อง มีขน ขอบมีขน เส้นใบเป็นขน ยาว 5-6 มม ปลายตัด คอใบสีขาว ช่อดอกแบบช่อเชิงลดประกอบ คล้ายรูปนิ้วมือ ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 15-20 ซม. ยาว 15-24 ซม. ประกอบด้วยช่อเชิงลดจำนวน 4-7 ช่อ กว้าง 0.1 มม. ยาว 18-24.5 ซม. ก้านช่อดอกยาว 30-44 ซม. แกนกลางช่อดอก เป็นเหลี่ยม มีขน ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อย แบบร่วงง่าย ช่อดอกย่อยรูปขอบขนาน แบนด้านข้าง กว้าง 0.5-0.8 มม. ยาว 4.5-5.5 มม. มีก้านยาว 0.5 มม. กาบช่อดอกต่างรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง บริเวณเส้นกลางกาบมีหนาม มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกแบนรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 5 มม. ปลายมีรยางค์ยาว 1.2 มม. เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 2 ดอก ดอกย่อย (ดอกที่ 1) สมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 0.5-0.6 มม. ยาว 5 มม. ปลายเว้า มีรยางค์ตรงกลาง ยาว 11-12 มม. มีขนตั้งขึ้นข้างบน เนื้อหนาคคล้ายหนัง มีขน ไม่มีเส้นบนกาบ กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.6 มม. ยาว 5 มม. ปลายแหลม เนื้อหนาคคล้ายหนัง ไม่มีเส้นบนกาบ กลีบเกล็ด

มี 2 อัน รูปกรวย กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.5 มม. ดอกย่อย (ดอกที่ 2) ลดรูป เหลือเพียงกาบรูปแถบยาว 3.2 มม. ปลายเป็นรยางค์ยาว 5 มม. เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 1 มม. อับเรณูยาว 2.3 มม. สีเหลืองส้ม รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปทรงกลม มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนขาวนุ่มสีม่วง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปทรงแบน กว้าง 0.6 มม. ยาวประมาณ 1.5 มม. (ภาพที่ 9)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่โล่ง ข้างทาง และป่าเบญจพรรณ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติโป่งพูน ที่ระดับความสูง 200 ม. ออกดอกเดือนเมษายน

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 7939 Bangkok (BK 28491), 13021 Surat Thani (BK 28535), 16172 Prachuap Khiri Khan (BK 28495); *C. Chermisrivathana* 261 Khon Kaen (BK 36903); *Ch. Charoenphol* et al. 4479 Nakhon Ratchasima (BKF 54558); *C.F. van Beusekom* et al. 2564 Chiang Mai (BKF 64732), 3443 Kanchanaburi (BKF 55940); *K. Larsen* 9341 Kanchanaburi (BKF 27127); *M. Tagawa* et al. T-326 Loei (BKF 34789) ; Put 2213 Nakhon Ratchathani (BK 28492); *S. Sirimongkol* 12 Kanchanaburi; *S. Suthesorn* 2724 Prachuap Khiri Khan (BK 50137); *T. Shimizu* et al. T-21370 Kanchanaburi (BKF 079691); *T. Smitinand* 1473 Prachuap Khiri Khan (BKF 6831), 3657 Chanthaburi (BKF 15527) ; *T. Smitinand* et al s.n. Saraburi (BKF 52636); *Yingyong* y1771-86 Mae Hong Son (BK 59415), y1936-86 Phrae (BK 59821).

ภาพที่ 9 *Enteropogon doilichostachya* (Lag.) Keng ex Lazarides

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบช่อย่อยล่าง

E. กาบช่อย่อยบน

F. กาบล่างของดอกล่าง

G. กาบบนของดอกล่าง

H. ดอกย่อยที่ลดรูป

2. ฝ่ำ Eragrostidae Stapf

Fl. Cap. 7: 316. 1898; Hubb. in Hook. Ic. Pl. 34: t 3319. 1936; Phillips in Kew Bull. 37: 133-162. 1983.
Sporoboleae Stapf in Fl. Cap. 7: 315. 1898; *Jouveae* Pilger, Nat. Pfl. –Fam. Ed. 2, 14d: 168. 1956;
Aeluropodeae Borr in Oest. Bot. Zeit. 112: 184. 1965; *Unioleae* (Clayton) Campbelli J. Arn. Arb. 66: 166.
 1985.

ลั่นใบเป็นเยื่อบางหรือเป็นขน ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ประกอบด้วยช่อดอกแบบช่อกระจจะ
 จำนวน 1 ถึงหลายช่อ ช่อดอกย่อยแบนด้านข้าง เมื่อแก่มักจะหักหลุดเหนือกาบช่อย่อย กาบล่างเยื่อบาง มี
 เส้นบนกาบ 1-3 เส้น ปลายมีรยางค์หรือไม่มี มี 2 ฝ่าย่อย คือ

รูปวิธานการจำแนกฝ่าย่อย

- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 2 ถึงหลายดอก สมบูรณ์เพศ กาบล่างเยื่อบางหรือหยาบคล้ายหนัง
 ช่อดอกย่อยแบนข้าง..... 2.1 **Eleusininae**
- 1 ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 1 ดอก สมบูรณ์เพศ หรือแยกเพศ กาบล่างเนื้อแข็ง ผิวมัน ผิวกาบไม่มี-
 หนาม ช่อดอกย่อยแบนบนล่าง..... 2.2 **Sporobolinae**

2.1 ฝ่าย่อย **Eleusininae** Dumort., Anal. Fam.: 63. 1829; *Eragrostidinae* Presl, Rel. Haenk. 1: 273. 1830;
Diplachninae Rouy, Fl. France 14: 159. 1913; *Tripogoninae* Stapf in Fl. Trop. Afr. 9: 22. 1917;
Triraphidinae Stapf l.c. *Munroinae* Parodi, Gram. Bonar. Ed. 3: 28. 1946 nom nud.; *Scleropogoninae*
 Pilger, Nat. Pfl. –Fam. Ed. 2, 14d: 167. 1956; *Viguierellinae* A. Camus in Bul. Soc. Bot. Fr. 103: 272.
 1956; *Cleistogeninae* Janchen, Cat. Fl. Austr. 1: 786. 1960 nom nud.; *Tridentinae* Keng & Keng. f. in
 Acta Bot. Sin. 9: 67. 1960.

ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ประกอบด้วยช่อดอกแบบช่อกระจจะหลายช่อ ช่อดอกย่อยสมบูรณ์เพศ
 เมื่อแก่จะหักหลุดเหนือกาบช่อย่อย ช่อดอกย่อยแบนข้าง มีจำนวน 4 สกุล คือ

รูปวิธานจำแนกสกุล

- 1 ช่อดอกแบบช่อกระจุก มากกว่า 2 ช่อ เรียงบนก้านคล้ายนิ้วมือ
 - 2 ปลายแกนของแขนงช่อกระจุกมีช่อดอกย่อยสมบูรณ์เพศ เมล็ดรูปรี..... 2.1.2 *Eleusine*
 - 2 ปลายแกนของแขนงช่อกระจุกไม่มีช่อดอกย่อย เมล็ดรูปไต..... 2.1.1 *Dactyloctenium*
- 1 ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง
 - 3 ลำต้นแข็ง สูง 1.5-3 ม. กาบช่อดอกย่อยมีเส้นบนกาบ 3 เส้น เมื่อแก่ไม่หลุด กาบล่างบริเวณเส้นข้างมีขนยาว ปลายแหลมเป็นรยางค์..... 2.1.4 *Neyraudia*
 - 3 ลำต้นสูงไม่เกิน 1.5 ม. กาบช่อดอกย่อยมีเส้นบนกาบ 1 เส้น เมื่อแก่จะหลุด กาบล่างที่บริเวณขอบมีขนดอมน ปลายมน..... 2.1.3 *Eragrostis*

2.1.1 สกุล *Dactyloctenium* Willd., Enum. Hort. Berol.: 1029. 1809. Pohl, Fieldiana no. 4: 165-169. 1978.

กาบใบ แบนทางด้านข้าง ลิ่นใบ เป็นเยื่อปลายเป็นขน ช่อดอกแบบช่อกระจุก ออกที่ปลายคล้ายรูปนิ้วมือ กาบช่อดอกย่อยมีเส้นบนกาบ 3 เส้น ปลายรยางค์สั้น กาบล่าง เส้นบนกาบ 3 เส้น ปลายแหลม ผลกลมหรือรูปไต ผิวเป็นคลื่น จากการสำรวจพบ 1 ชนิด คือ

Dactyloctenium aegyptium (L.) P. Beauv. Ess. Agrost.: 15. 1812.,-*Cynosurus aegypticum* (L.), Sp. Pl.: 1812. -*Eleusine aegyptia* (L.) Desf. in Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 251. 1925; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 145. 1965; Gilliland, Fl. Mal. 3: 81. 1971; Pohl, Fieldiana no. 4: 167-169. 1978; Keng et al., Concise Fl. Sing., Monocot. 2: 161. 1998; Forest Botany Division, Thai Pl. Name Tem Smitinand 2001: 168. 2001; Duist., Suppl. Gar. Sing. 57: 48. 2005.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว ลำต้นเลื้อยทอดนอน ขาว 30-52 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ช่อบวมพอง สีม่วง กลีบเลี้ยงใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.3-0.5 ซม. ยาว 9.5-32 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบมีขนยาวห่าง ผิวใบเกลี้ยง กาบใบ ยาว 3.2-5.5 ซม. สั้นหรือยาวกว่าปล้อง กลีบเลี้ยง ขอบเกลี้ยง ลิ่นใบเป็นเยื่อ และปลายเป็นขน ยาว 1.5 มม. ปลายมน ช่อดอกแบบช่อเชิงลดประกอบ ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 4-6

ชม. ยาว 2.2-3.8 ซม. ช่อเชิงลดจำนวน 3-5 ช่อ กว้าง 0.5-0.5 ซม. ยาว 2-4 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกด้านเดียว แบบเรียงสลับ ไร่ก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อย แบบร่วงเหลือกาบ ช่อดอกย่อยรูปไข่ แบนด้านข้าง กว้าง 2-2.5 มม. ยาว 3.8-4 มม. กาบช่อดอกย่อยล่างรูปใบหอก กว้าง 0.5-0.7 มม. ยาว 2.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบางคล้ายกระดาษ มีขนบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบช่อดอกบน รูปไข่กลับ กว้าง 0.8 มม. ยาว 3 มม. ปลายเรียวแหลมคล้ายรยางค์ ยาว 1.5 มม. เนื้อบางคล้ายกระดาษ มีขนบริเวณโคนและสันกลางกาบ มีดอกย่อย 3 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ไม่มีเพศ กาลังรูปไข่ กว้าง 0.8 มม. ยาว 3 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อบางคล้ายกระดาษ มีขนบริเวณสันกลางกาบ เส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปไข่กลับ กว้าง 0.6 มม. ยาว 2 มม. ดอกบน (ดอกที่ 2) สมบูรณ์เพศ กาลังรูปขอบขนาน กว้าง 0.9 มม. ยาว 3 มม. ปลายยาวคล้ายหาง เนื้อบาง มีขนบริเวณขอบกาบ มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.6 มม. ยาว 2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณสันกลางกาบ และขอบกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปทรงกลม สีน้ำตาล ผิวเป็นคลื่น กว้าง 0.8 มม. ยาวประมาณ 1 มม. ดอกบน (ดอกที่ 3) ไม่มีเพศ กาลังรูปใบหอก กว้าง 0.6 มม. ยาว 2.3 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง กลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น (ภาพที่ 10)

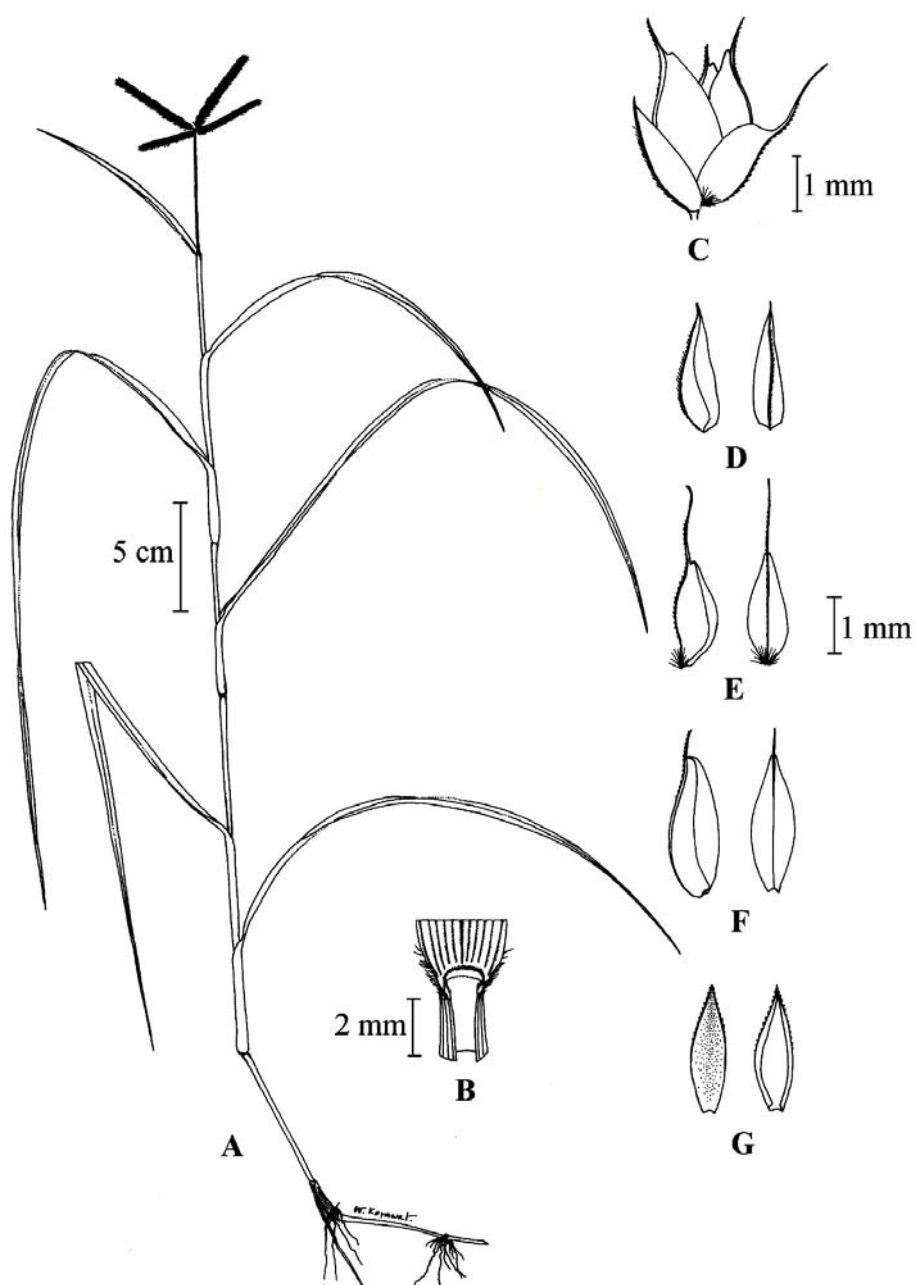
นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทางบ้านห้วยเขย่ง บ้านห้วยปากคอก บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เปิดโล่ง ออกดอกเดือนมิถุนายน

ชื่อไทย: หญ้าปากกล้วย (สิงห์บุรี) หญ้าปากควาย (ภาคกลาง)

ชื่อสามัญ: Egyptian Finger Grass.

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: C. Niyomdham et al. 1621 Narathiwat (BKF 088477); C.F. van Beusekom et al. 1906 Nakhon Ratchasima (BKF 65951; G. Murata et al. T-14807 Lop Buri (BKF61565), T-17264 Kamphaeng Phet (BKF 61561), T-17815 Chonburi (BKF 61617), T-37045 Chachoensao (BKF 122929); K. Iwatsuki et al. T-10381 Mae Hong Son (BKF 45837); K. Larsen et al. 1282 Ratchaburi (BKF 102959), 2101 Phra Nakhon Si Ayutthaya (BKF 26775), 1993 Bangkok (BKF 27094); M. Tagawa et al. T-2204 Chiang Mai (BKF 34790); M.N. Tamura T-60398 Saraburi (BKF 096279); S. Sirimongkol 115

Kanchanaburi; T. Smitinand 4277 Chiang Mai (BKF 18960), 4601 Mae Hong Son (BKF 21541); *T. Shimizu* et al. T-23348 (BKF 079710), T-26173 Prachuap Khiri Khan (BKF 079709)

ภาพที่ 10 หญ้าปากควาย *Dactyloctenium aegyptium* (L.) P. Beauv

A. ลักษณะวิสัย	E. กาบช่อย่อยบน
B. ลิ้นใบ	F. กาบล่าง
C. ช่อดอกย่อย	G. กาบบน
D. กาบช่อย่อยล่าง	

2.1.2 สกุล **Eleusine** Gaertn., Fruct. 1: 7. 1788; Philips in Kew Bull. 27: 251-270. 1972. Pohl, Fieldiana no. 4: 203-205. 1978.

ช่อดอกแบบช่อกระจะ 2 ช่อ ถึงหลายช่อ ออกคล้ายนิ้วมือ ช่อดอกย่อยออกแบบช่อนเหลี่ยม ช่อดอกย่อยแบนข้าง เรียงบนแกนช่อดอกด้านเดียว ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ หรือดอกบนเป็นดอกเพศผู้ กาบช่อดอกย่อยบน มีเส้นบนกาบ 1-3 เส้น ไม่มีรยางค์ กาบล่างมีสันที่แข็ง เนื้อบางคล้ายเยื่อ กลี้อยู่ ปลายมนหรือแหลม พบ 1 ชนิด คือ

***Eleusine indica* (L.) Gaertn.**, l.c. 8.; W. Roxburgh, Fl. Ind. 1: 346. 1975. – *Cynosurus indicus* L., Sp. Pl.: 72. 1753. – *E. polydactyla* Steud., Syn. Pl. Glum. 1: 211. 1854; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 250. 1925; Gilliland, Fl. Mal. 3: 78. 1971; Pohl, Fieldiana no. 4: 203-205. 1978; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 145. 1965; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2, Monocots: 165. 1998; Duist., Suppl. Gar. Sing. 57: 64. 2005.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว เป็นกอ ลำต้นโค้งงอเล็กน้อยโคนสูง 27-42 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอกกาบ ช่อบวมพอง สีน้ำตาลอ่อน กลี้อยู่ ปล้องแบน ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.35-0.5 ซม. ยาว 7-24 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบมีขนหยาบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 4.7-9 ซม. สันและยาวกว่าปล้อง กลี้อยู่ ขอบมีขน เส้นใบเป็นเยื่อ ยาว 0.15 ซม. ปลายตัด คอใบสีขาว **ช่อดอกแบบช่อช่อกระจะ** ประกอบด้วยช่อกระจะ 4-6 ช่อ กว้าง 0.3-0.4 ซม. ยาว 6.5-11.5 ซม. ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 8-14 ซม. ยาว 8-11 ซม. แกนกลางช่อดอกแบน กลี้อยู่ ก้านช่อดอกยาว 28-30 ซม. **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกด้านเดียว มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงจากข้างบนเหลือกาบช่อดอกย่อยรูปใบหอก แบนด้านข้าง กว้าง 1.2-1.6 มม. ยาว 4.4-4.5 มม. มีก้านยาว 0.2 มม. กาบช่อดอกย่อยล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 1.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง สันแข็ง มีขนบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยบนรูปใบหอก กว้าง 0.7-0.9 มม. ยาว 3.2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 7 เส้น มีดอกย่อย 5 ดอก สมบูรณ์เพศ ดอกบนสุดลดรูปเหลือเพียงกาบเล็ก ๆ ดอกสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปขอบขนาน กว้าง 1 มม. ยาว 3.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เส้นกลางกาบเป็นสันมีขน มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.6 มม. ยาว 2.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณสันกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กลีบเกล็ดมี 3 อัน รูปถ้วย ขนาดเล็ก เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 0.6-0.8 มม. สีเหลือง รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ รูปรี มี 1 ช่อ

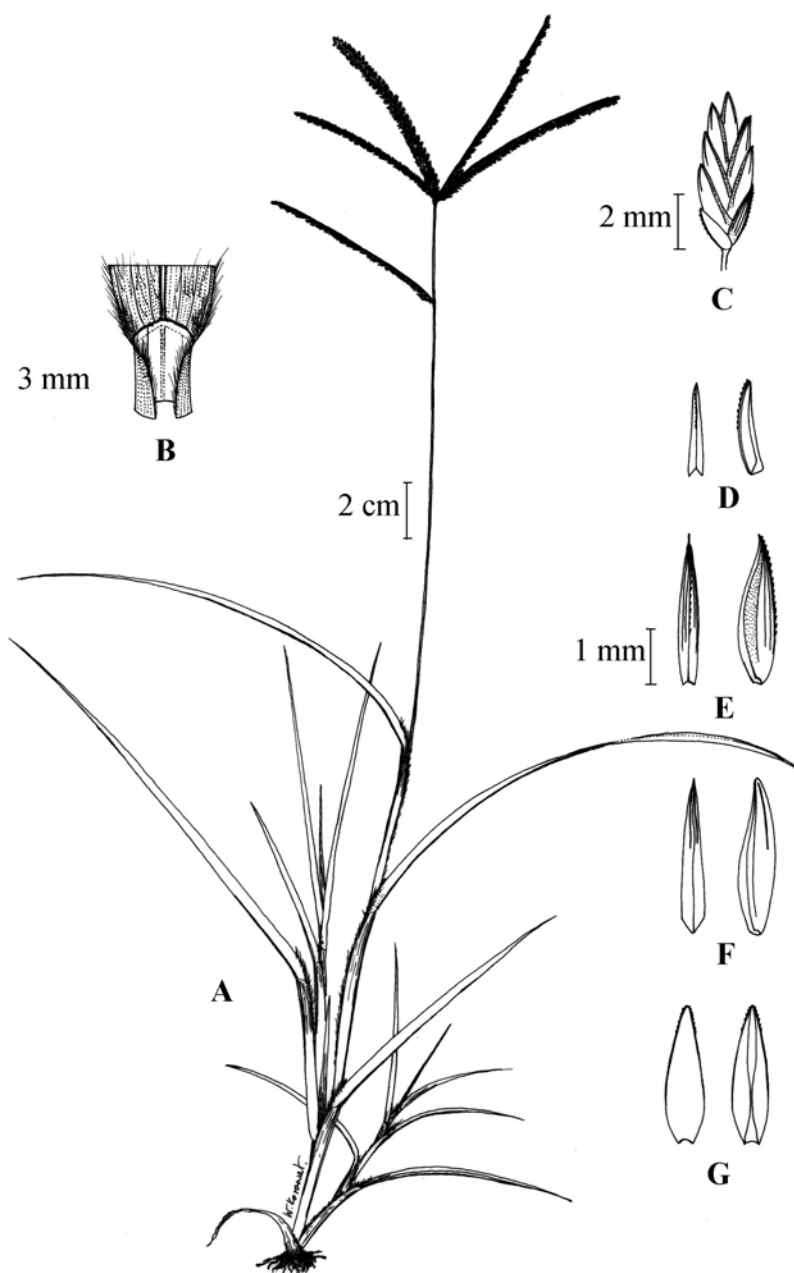
มีออวูล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีม่วง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปไข่ กว้าง 0.6 มม. ยาว 1.3 มม. (ภาพที่ 11)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทางบ้านห้วยเขย่ง บ้านไร่ พื้นที่เปิดโล่ง ออกดอกเดือนเมษายน

ชื่อไทย: เขอคูม (ชาน) หญ้าตีนกา, หญ้าปากควาย (ภาคกลาง) หญ้าตีนนก (กรุงเทพ) หญ้าปากคอก (สระบุรี) หญ้าผากควาย (ภาคเหนือ)

ชื่อสามัญ: Fowe foot grass, Goose grass, Yard grass.

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *C. Niyomdham* et al. 1610 Narathiwat (BKF 088373); *Dee* 157 Loei (BK 3680); *G. Murata* et al. T-38345 Phitsanulok (BKF 095060); *Put* 2636 Sing Buri (BK 28505); *P. Suraphanphichit* 10 Udon Thani (BK 61050); *P. Suvarnakoses* 924 Chiang Mai (BKF 15348), 1703 Yala (BKF 28165); *P. Visutharom* 3 Nakhon Ratchasima (BK 53011); *S. Sirimongkol* 95 Kanchanaburi; *T. Shimizu* et al. T-7693 Prachuap Khiri Khan (BKF 45833); *T. Smitinand* 4603 Mae Hong Son (BKF 21540); *Th. Sorensen* et al. 1115 Chiang Mai (BKF 27019); *Y. Paisooksantivatana* y1132-82 Roi Et (BK 58667).

ภาพที่ 11 หญ้าตีนกา *Eleusine indica* (L.) Gaertn.

A. ลักษณะวิสัย	E. กาบห่อย่อยบน
B. ลิ้นใบ	F. กาบล่าง
C. ช่อดอกย่อย	G. กาบบน
D. กาบห่อย่อยล่าง	

2.1.3 สกุล *Eragrostis* P.Beauv. Ess. Agrost. 70, 1812, emend. Reichb. 1828; Gilliland, Fl. Mal. 3: 63. 1971. Pohl, Fieldiana no. 4: 207-226. 1978; Cope, Kew Bull. 53(1): 129-164. 1998, Kew Bull. 55(2): 487-490. 2000.

หญ้าอายุปีเดียวหรืออายุหลายปี แผ่นใบรูปแถบยาว เส้นใบเป็นแถบขน ช่อดอกแบบช่อกระจุก ช่อดอกย่อยแบนข้าง มีดอกย่อย 2 ดอก หรือหลายดอก กาบช่อดอกย่อยเป็นเยื่อบาง เส้นบนกาบ 1-3 เส้น กาบล่างเนื้อหยาบแข็ง เส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนเป็นเยื่อบาง รูปไข่กลับ มักมีขนที่เส้นขอบ อับเรณู จำนวน 2-3 อัน จากการสำรวจพบจำนวน 4 ชนิด คือ

รูปวิธานจำแนกชนิด

- 1 ช่อดอกย่อยร่วงจากบนลงล่าง แกนกลางช่อดอกย่อยหักหลุดพร้อมดอก
- 2 หญ้าลำต้นโค้งงอตอนโคน สูง 20-35 ซม. สันกาบบนมีขนสั้น ๆ ชัดเจน ช่อดอกย่อย มีดอกย่อย 7 ดอก 1) *E. amabilis*
- 2 หญ้าเป็นกอหางสูง 60-100 ซม. สันกาบบนเกลี้ยง ช่อดอกย่อยมีดอกย่อย 4-6 ดอก 3) *E. japonica*
- 1 ช่อดอกย่อยร่วงจากล่างขึ้นบน แกนกลางช่อดอกย่อยไม่หักหลุด
- 3 ช่อดอกย่อยรูปใบหอกถึงขอบขนาน สีเขียวนวล แบนด้านข้างไม่มากนัก ช่อดอกย่อยกว้าง 0.5-1.3 มม. 2) *E. atrovirens*
- 3 ช่อดอกย่อยรูปไข่แกมรูปขอบขนาน สีชมพูหรือม่วง แบนด้านข้างชัดเจน ช่อดอกย่อยกว้าง 1.6-2.2 มม. 4) *E. unioloides*

1) *Eragrostis amabilis* (L.) Wight & Arn. ex Nees; Ridl., Materials Fl. Mal. Pen. 3: 178. 1907; Ridl., Fl. Mal. Pen. 5: 246. 1925; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2, Monocots.: 165. 1998; Veldkamp, Blumea 47: 164. 2002. –*E. tenella* (L.) P. Beauv. ex Roem & Schult; Gilliland, Fl. Mal. 3: 71. 1971. –*E. viscosa* (Retz.) Trin.; Ridl., Materials Fl. Mal. Pen. 3: 177. 1907; Ridl., The Fl. Mal. Pen. 5: 246. 1925; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 146. 1965; Gilliland, Fl. Mal. 3: 71. 1971; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2: 165. 1998.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว เป็นกอ ลำต้นโกล้งอเล็กน้อยตอนโคน สูง 20-35 ซม. การแตกกิ่งแบบ อยู่ภายนอก ขอบววมพอง สีม่วง กลีบเลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.15-0.3 ซม. ยาว 2-7 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 1.5-2.8 ซม. สั้นกว่าปล้อง มีขนบริเวณปลายกาบ ขอบมีขนสั้นใบเป็นขน ยาว 0.3 มม. ปลายตัด คอใบสีขาว มีขน **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 2.5-5 ซม. ยาว 8-13 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม มีขน ก้านช่อดอกยาว 3-9 ซม. **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงจากบนลงล่าง ช่อดอกย่อยรูปไข่ แบนด้านข้าง กว้าง 1 มม. ยาว 1.6-2 มม. มีก้านยาว 0.9-3 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.6 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยบนรูปขอบขนานแกมรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 1 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณเส้นกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 7 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ กาบปล้องรูปขอบขนาน กว้าง 0.3 มม. ยาว 1 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณเส้นกลางกาบ มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.8 มม. เนื้อบาง มีสัน มีขนยาวบริเวณสันกาบ ไม่มีเส้นบนกาบ เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านชูอับเรณู ยาว 0.3 มม. อับเรณูยาว 0.2 มม. สีเหลือง ฝังไข่อ่อนเหนียวกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีอวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีม่วง **ผล**ขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปไข่ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.5 มม.

นิเวศวิทยา: พบบริเวณพื้นที่เปิดโล่ง ข้างทางบ้านห้วยเขย่ง ออกดอกเดือนมิถุนายน

ชื่อไทย: หญ้าไข่เห็บเล็ก (นราธิวาส)

ชื่อสามัญ: Feathery Eragrostis.

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 12796 Surat Thani (BK 28586); *C. Chermisrivathana* 186 Khon Kaen (BK 36896); *C. Niyomdham et al.* 1628 Narathiwat (BKF 088464); *G. Murata et al.* T-17816 Chon Buri (BKF 57422); *K. Bunchuai* 1004 Chiang Mai (BKF 18531); *Parikarn et al.* 37 Nakhon Ratchasima (BK 61208); *Pradit* 416 Nakhon Phanom (BK 34798); *Put* 7 Kanchanaburi (BK 28617), 4252 Nakhon Ratchasima (BK 28823); *S. Sirimongkol* 118 Kanchanaburi; *T. Shimizu et al.* T-7610 Prachuap Khiri Khan (BKF 45824); *Th. Sorensen et al.* 1221 Chiang Mai (BKF 27021); *Umpai* s.n. Songkhla (BK 53218).

2) *Eragrostis atrovirens* (Desf.) Trin. ex Steud.; Gilliland, Fl. Mal. 3: 68. 1971; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 145. 1965; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2: 165. 1998; Veldkamp, Blumea 47: 167. 2002; Duist., Suppl. Gar. Sing. 57: 66. 2005. —*Poa atrovirens* Desf., Fl. Atlant. 1: 73. 1798.

ไม้ล้มลุก อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นเหนือดินสูง 40-100 ซม. การแตกกิ่งอยู่บนอกกาบ ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.3-0.5 ซม. ยาว 5-27 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบมีขนยาว ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 5.5-7.5 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง ลิ่นใบเป็นเยื่อสั้น ๆ ปลายตัด **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 6-12 ซม. ยาว 12-19.5 ซม. **ช่อดอก**ย่อยออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบดอกร่วงจากด้านล่างขึ้นบน ช่อดอกย่อยรูปไข่ถึงรูปขอบขนาน แบนด้านข้าง กว้าง 0.5-1.3 ซม. ยาว 5-13 ซม. มีก้านยาว 0.8-1.2 ซม. ก้านมีติ่งหนาม กาบช่อดอกย่อยรูปแถบ กว้าง 0.3 มม. ยาว 1.3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง สีม่วง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น บนเส้นบนกาบมีติ่งหนาม กาบช่อดอกย่อยรูปแถบ กว้าง 0.3 มม. ยาว 1.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง สีม่วง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น บนเส้นบนกาบมีติ่งหนาม มีดอกย่อย 14-26 ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปขอบขนาน กว้าง 0.4-0.5 มม. ยาว 1.7 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อบางมีจุดสีม่วง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น เส้นตรงกลางบนเส้นมีติ่งหนาม กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง ขอบพับเป็นสัน 2 สัน ที่สันมีปีกยื่นออกมาเล็กน้อย ที่ขอบปีกมีขนแข็งสั้น ๆ กลีบเกล็ด มี 2 อัน รูปกรวย เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.4 มม. อับเรณูยาว 0.5 มม. สีม่วง รังไข่อยู่เหนือวงกลีบ มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีเหลือง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.6 มม. (ภาพที่ 12)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทางบ้านห้วยเขย่ง ใกล้แหล่งน้ำ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเนินภูคดอย ออกดอกเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน

ชื่อไทย: หญ้าโกรกเขี้ยว

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *B. Hansen* et al. 53011 Nakhon Ratchasima (BKF 53011); *G. Murata* et al. T-15883 Chiang Mai (BKF 57426), T-17163 Phitsanulok (BKF 57421); *K. Larsen* 10106 Chanthaburi (BKF 30122), 10211 Nakhon Nayok (BKF 30059); *Kasin* 732 Chiang Mai (BK 32940); *S. Sirimongkol* 26, 102 Kanchanaburi; *S. Suthesorn* 1169 Surat Thani (BK 38816), 5568 Roi Et (BK 59063); *T.*

Smitinand 5770 Chanthaburi (BKF 21514), 5812 Nakhon Sawan (BKF 22124); *Yingyong* y313-80 Chiang Mai (BK 57694).

3) *Eragrostis japonica* (Thunb.) Trin.–*Poa japonica* Thunb.; Veldkamp, Blumea Vol. 47(1): 176. 2002.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว ลำต้นโคงงอเล็กน้อยตอนโคนสูง 60-100 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอก กาบข้อบวมพอง สีเขียว เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.35-0.5 ซม. ยาว 12.3-35.5 ซม. ปลายเรียวแหลม โคนตัด ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 7-13 ซม. ยาวกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง เส้นใบเป็นเยื่อ **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง สีชมพู ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 4.5-7 ซม. ยาว 17-50 ซม. แกนกลางช่อดอก เป็นเหลี่ยม เกลี้ยง **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงหมดจากบนลงล่าง ช่อดอกย่อยรูปรี แบนด้านข้าง กว้าง 0.7 มม. ยาว 1.5 มม. มีก้านยาว 1-2.2 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปหอกแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.7 มม. ปลายแหลม เนื้อบางคล้ายเยื่อ เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยรูปรี กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.7 มม. ปลายมน เนื้อบางคล้ายเยื่อ เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 4 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) สมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.8 มม. ปลายมน เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.7 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีสัน 2 สัน บนกาบ ไม่มีเส้นบนกาบ ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปรี กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.4 มม. ดอกบนสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.6 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่โล่ง ข้างทาง ใกล้พื้นที่เกษตรกรรม ของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติโป่งพุร้อน และบริเวณข้างพุนองปลิง ออกดอกเดือนธันวาคม

ชื่อไทย: หญ้าไข่มุก

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 19260 Phattalung (BK 28603); *C. Chermisrivathana* 253 Khon Kaen (BK 36699), 1071 Loei (BK 42051); *D. Bunpheng* 804 Loei (BKF 12375); *H. Koyama* et al. T-

39946 Chiang Mai (BKF 113255); *H.P. Nootboom* et al. C.S.767 Chiang Mai (BKF 48935); *S. Sirimongkol* 58 Kanchanaburi; *W. Chatranon* 27 Maha Sarakham (BK 34619).

4) *Eragrostis unioides* (Retz.) Nees ex Steud.; Jansen, Reinwardtia 2: 274. 1953; Gilliland, Fl. Mal 3: 66. 1971; Keng et al., Concise Fl. Sing. 2: 167. 1998; Veldkamp, Blumea 47: 187. 2002.

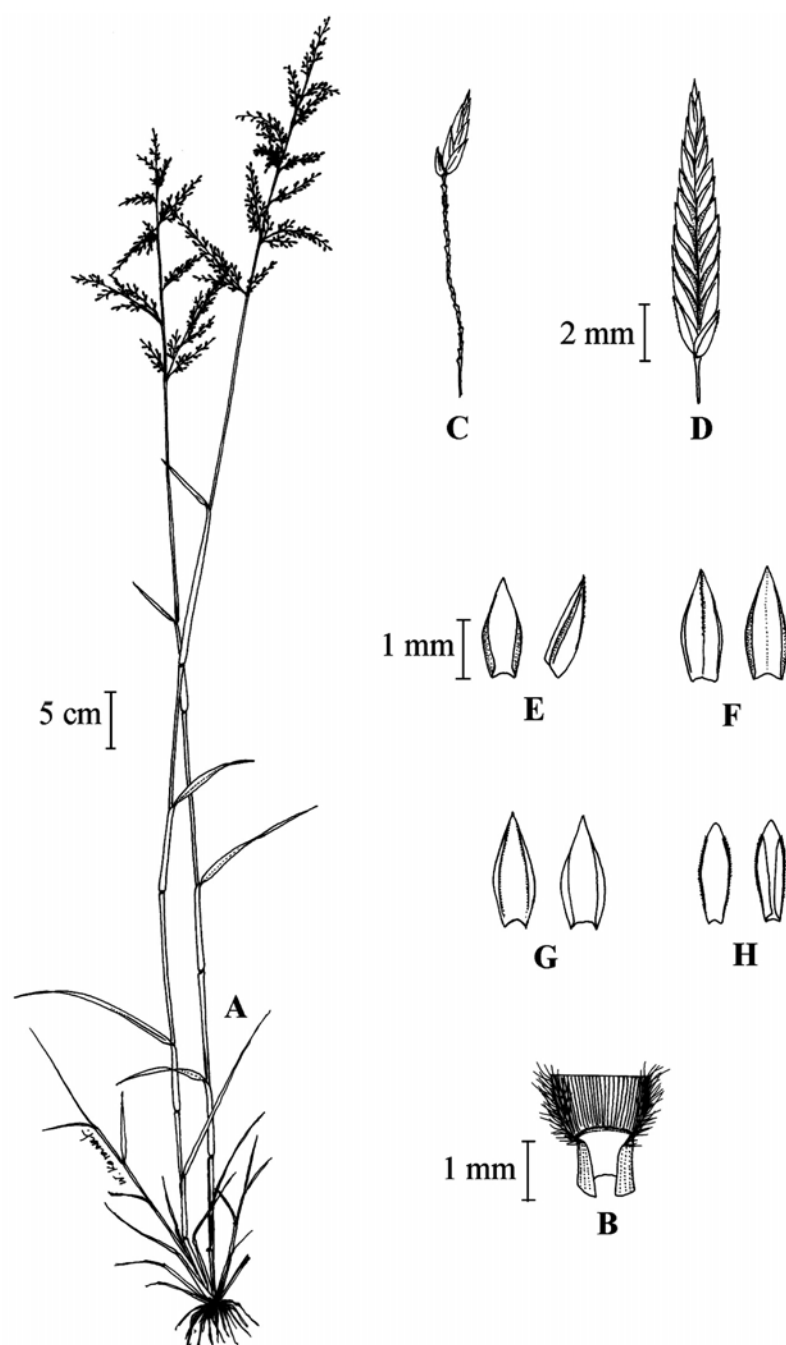
ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว ลำต้นโคงงอเล็กน้อยตอนโคน สูง 25-45 ซม. การแตกกิ่งแบบ อยู่ภายนอก กาบข้อบวมพอง สีม่วง กลี้งใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.5-0.9 ซม. ยาว 5.8-11 ซม. ปลายแหลม โคนตัด ขอบเรียบ ผิวใบมีขนบริเวณโคนใบ กาบใบยาว 1.4-4 ซม. สั้นกว่าปล้อง กลี้ง ขอบกลี้ง ลิ่นใบเป็นเยื่อและปลายเป็นขน ยาว 0.1 มม. ปลายตัด คอใบมีขน **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง สีชมพูอมม่วง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 5.5-7 ซม. ยาว 10-13 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม ก้านช่อดอกยาว 10-17 ซม. **ช่อดอกย่อย**ออกเดี่ยว ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อย แบบร่วงหมดจากล่างขึ้นบน ช่อดอกย่อยรูปขอบขนานแกมรูปไข่ แบนด้านข้าง กว้าง 1.6-2.2 มม. ยาว 18-20.1 มม. มีก้านยาว 1 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปขอบขนาน กว้าง 0.4 มม. ยาว 2 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อบาง กลี้งบริเวณเส้นบนกามีขนสั้นแข็ง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 2-2.2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง แข็ง กลี้งมีเส้นบนกาบ 1 เส้น มีดอกย่อย 17-35 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) สมบูรณ์เพศ กาล่างรูปขอบขนาน กว้าง 0.7 มม. ยาว 2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง แข็ง กลี้งมีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.7 มม. ยาว 1.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง ขอบกามีขน ไม่มีเส้นบนกาบ เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 0.5 มม. สีเหลือง ฝังไขอยู่เหนือวงกลีบรูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีม่วง ดอกบนสมบูรณ์เพศ กาล่างรูปขอบขนาน กว้าง 0.6-1 มม. ยาว 1.6-2 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง แข็ง กลี้งมีเส้นบนกาบ 3 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.4-0.6 มม. ยาว 1.3-1.6 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง ขอบกามีขน ไม่มีเส้นบนกาบ **ผล**ขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยว รูปรี กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.6 มม.

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่โล่ง ข้างทางบ้านห้วยเขย่ง หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไ้ม้ยักษ์ ออกดอกเดือนตุลาคม

ชื่อไทย: หญ้าโกรกหนู (ตราด) หญ้าข้อ (ตรัง) หญ้าไข่มู, หญ้ามุ้งกระต่าย (แม่ฮ่องสอน) หญ้าฮ้อยเขียว (เชียงใหม่)

ชื่อสามัญ: Pink Eragrostis.

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *H. P. Nooteboom* c.s.852 Chaing Mai (BKF 48931); *K. Larsen* et al. 40844 Surat Thani (BKF 123466); *P. suvarnakoses* 1924 Sakhon Nakhon (BKF 54101); *S. Sirimongkol* 27 Kanchanaburi; *T. Smitinand* 5526 Chiang Mai (BKF 22089); *Th. Sorensen* et al. 1406 Chaing Mai (BKF 27065).

ภาพที่ 12 หญ้าไกรกเขียว *Eragrostis atrovirens* (Desf.) Trin. ex Steud.

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. การหลุดร่วงของช่อดอกย่อย

D. ช่อดอกย่อย

E. กาบช่อดอกล่าง

F. กาบช่อดอกบน

G. กาบล่าง

H. กาบบน

2.1.4 สกุล *Neyraudia* Hook. f., Fl. Brit. Ind. 7: 305. 1896; Clayton & Renvoize, Gen. Gram.; 204. 1986.

ช่อดอกย่อยแบนข้าง มีดอกย่อย 4-13 ดอก แกนกลางย่อยสั้น กาบล่างมีเส้นบนกาบ 3 เส้น มีขนยาวกระจาย กาบบนสั้นกว่ากาบล่าง เส้นบนกาบ 2 เส้นจากการสำรวจพบ 1 ชนิด คือ

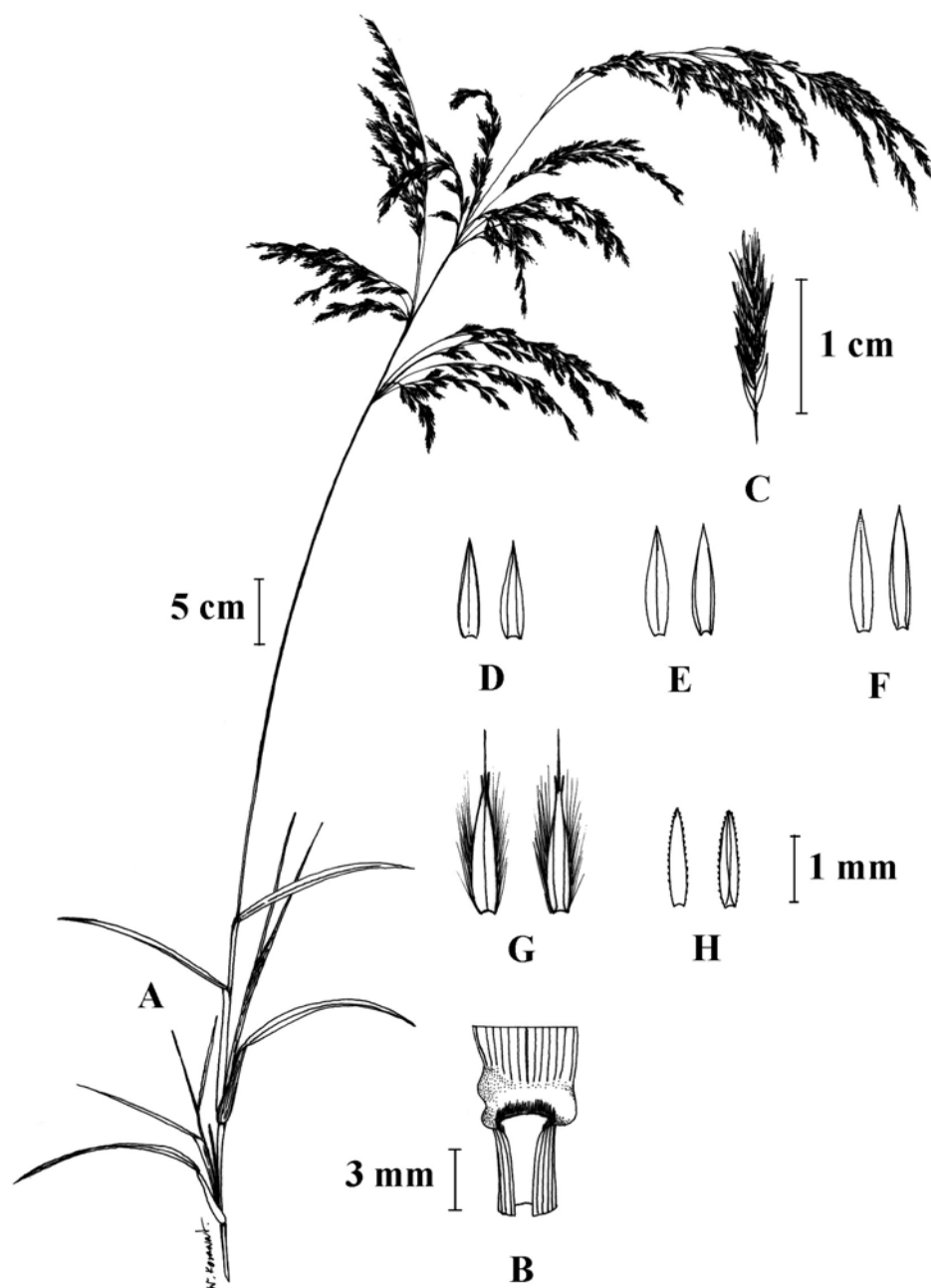
Neyraudia arundinacea (L.) Henrard var. *zollingeri* (Büse) Henrard; Veldkamp, Fl. Mal. Bull. 12 : 234. 1999; Duist., Suppl. Gard. Sing. 57: 94. 2005. – *N. reynaudiana* (Kunth) Keng ex Hitchc. In Amer. J. Bot. 21. 1934; Bor, Grass Burm. Ceyl. Ind. & Pak. 1: 518. 1960; Bor, Dansk Bot. Ark. 23(2): 146. 1965. – *N. madagascariensis* Hook.f. var. *zollingeri* Hook.f.; Ridl., Materials Fl. Mal. Pen 3: 176. 1907 (excluding Singapore). – *Triraphis madagascariensis* sensu Ridl., Fl. Mal Pen. 5: 251. 1925 (excluding Bamboo).

หญ้า อายุหลายปี มีเหง้า ลำต้นเหนือดินสูง 1-3 ม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายในกาบ มีรากตามโคน ต้น ขอบวมพอง สีเขียว เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.8-1.2 ซม. ยาว 35-45 ซม. ปลายแหลม โคนมน ขอบจักซี่ฟัน ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 7-15 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง เส้นใบเป็นขน ยาว 0.15 ซม. ปลายมน คอใบเกลี้ยง ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 15-32 ซม. ยาว 36-60 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม มีขน ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว มีก้าน ช่อดอกย่อยรูปขอบขนาน แบน ด้านข้าง กว้าง 0.2-0.25 ซม. ยาว 1-1.2 ซม. มีก้านยาว 4.5-5 มม. กาบช่อดอกย่อยรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 4 มม. ยาว 3 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบช่อดอกย่อยบนรูปแถบแกมรูปใบหอก กว้าง 0.5 มม. ยาว 3.1 มม. มีดอกย่อย 13 ดอก ดอกล่าง (ดอกที่ 1) ลดรูป กาบล่างรูปใบหอกแกมรูปไข่ กว้าง 0.3 มม. ยาว 3.1 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบนกาบ 3 เส้น ดอกบน (ดอกที่ 2) สมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปแถบแกมรูปขอบขนาน กว้าง 0.4 มม. ยาว 4.5 มม. ปลายเรียวแหลม เนื้อหนา มีขน มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปใบหอก กว้าง 0.3 มม. ยาว 2.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง มีขนบริเวณขอบกาบ ไม่มีเส้นบนกาบ กลีบเกล็ด (ลodicul) มี 2 อัน รูปกรวย เกสรเพศผู้มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.3 มม. อับเรณูยาว 0.7 มม. สีเหลือง ฝังไขอยู่เหนือวงกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีอสุจิ 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขนยาวนุ่มสีม่วง (ภาพที่ 13)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณขอบป่าเบญจพรรณ เส้นทางไปที่ทำการอุทยานฯ ทองผาภูมิ ออกดอกเดือนเมษายน

ชื่อพื้นเมือง: แคมแห้ง (เชียงใหม่)

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *A.F.G. Kerr* 15029 Pattani (BK 28552), 18218 Surat Thani (BK 28550); *P. Suvarnakoses* 474 Tak (BK 32785); *Prayad* s.n. Pitsanulok (BK 39358); *Sakol* 1498 Chiang Rai (BK 9358), 1573 Chiang Rai (BK 44007), 2306 Chiang Mai (BK 50072); *Vacharapong* 327 Phetchabun (BK 42333).

ภาพที่ 13 แคมแห้ง *Neyraudia arundinacea* (L.) Henrard var. *zollingeri* (Buse) Henrard

A. ช่อดอก	E. กาบช่อย่อยบน
B. ลิ้นใบ	F. กาบล่างของดอกล่าง
C. ช่อดอกย่อย	G. กาบล่างของดอกบน
D. กาบช่อย่อยล่าง	H. กาบบนของดอกบน

2.2 เผ่าย่อย **Sporobolinae** Benth. In J. Linn. Soc. Bot. 19: 30. 1881; *Crypsidinae* Maire & Weiler, Fl. Afr. Nord 2: 89. 1953 sine descr lat; *Lycurinae* Pilger, Nat. Pfl.-Fam. Ed. 2, 14d: 167. 1956; *Muhlenbergiinae* Pilger 1.c.: 168; *Hubbardochloinae* Auquier in Bull. Jard. Bot. Belg. 50: 246. 1980.

ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ช่อดอกย่อยออกเดี่ยว รูปกระสวยหรือรูปใบหอก ไม่มีแกนกลางย่อย กาบล่างด้านหลังมน เนื้อบางเป็นเยื่อหรือหยาบคล้ายกระดาษ มีเส้นบนกาบ 1-3 เส้น กาบบนมีลักษณะเหมือนกาบล่าง พบจำนวน 1 สกุล คือ

สกุล **Sporobolus** R.Br., Prodr. Fl. Nov. Holl.: 169. 1810; Clayton & Renvoize, Gen. Gram.: 224. 1986; Bor, Grass Burm. Ceyl. Ind. & Pak. 1: 623. 1960; Gilliland, Fl. Malaya 3: 104-108. 1971; Pohl, Fieldiana no. 4: 540-549. 1978.

ถิ่นใบเป็นแถบขน ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงกว้างหรือแคบ ช่อดอกย่อยรูปกระสวยด้านหลังมน ผิวเกลี้ยงหรือมีขน กาบช่อดอกย่อยบางติดทน ไม่มีรยางค์ มีดอกย่อย 1 ดอก กาบล่างและกาบบนรูปร่างและขนาดเหมือนกัน เส้นบนกาบ 1 เส้น จากการสำรวจพบ 2 ชนิด คือ

รูปวิธานจำแนกชนิด

1 ช่อดอกแบบช่อแยกแขนง ออกกิ่งช่อเชิงลด ช่อดอกย่อยบาง ออกเดี่ยว ออกเป็นคู่ หรือออก 3

..... 1) ***S. indicus* var. *major***

1 ช่อดอกแบบช่อแยกแขนงทรงกระบอก ช่อดอกย่อยออกแน่น ช่อดอกย่อยออกคู่

..... 1) ***S. spictus***

1) ***Sporobolus indicus* (L.) R.Br. var. *major* (Büse) Baaijens**, Baaijens and Veldkamp: 437 .1991; Keng et al.: 184. 1998.–*S. fertilis* (Steud.) Clayton in Gilliland, Fl. Mal. 3: 106. 1971.

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว ลำต้นโคนึ่งอเลี่ยน้อยตอนโคนสูง 60-80 ซม. การแตกกิ่งแบบอยู่ภายนอก กาบ ขอบวอมพอง สีม่วง เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.2-0.3 ซม. ยาว 18-30 ซม. ปลายแหลม โคนตัด

ขอบเรียบ ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 6-11 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบมีขน เส้นใบเป็นเชือกและปลายเป็น
ขน ยาว 0.5 มม. ปลายตัด **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง ออกกิ่งช่อเชิงลด ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 5-3.5
ซม. ยาว 19-31 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม **ช่อดอก**ย่อยออกเดี่ยว ออกเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่ม (1, 2, 3
กลุ่ม) ออกบาง ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ ไร่ก้าน หรือมีก้าน ลักษณะรูปร่างเหมือนกัน การหลุด
ร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงง่าย ช่อดอกย่อยรูปรี แบนด้านบนด้านล่าง กว้าง 0.7 มม. ยาว 1.7 มม. มี
ก้านยาว 0.3-1 มม. กาบล่างรูปรี กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.7 มม. ปลายตัด เนื้อบาง เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ
กาบบน รูปไข่กลับ กว้าง 0.3 มม. ยาว 0.7 มม. ปลายมน เนื้อบาง เกลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ มีดอกย่อย 1
ดอก ดอกสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้น
บนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.6 มม. ยาว 1.5 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง เกลี้ยง มีเส้นบน
กาบ 3 เส้น กลีบเกล็ดมี 2 อัน รูปกรวย เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.5 มม. อับเรณูยาว 1
มม. สีเหลือง ฝังไข้อยู่เหนือวงกลีบ รูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขน
ยาวนุ่มสีม่วง **ผล**ขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยวรูปรี กว้าง 0.6 มม. ยาวประมาณ 1 มม.

นิเวศวิทยา: พบบริเวณที่โล่ง ข้างทาง ของบ้านห้วยปากคอก ออกดอกเดือนมิถุนายน

ชื่อสามัญ: Lesser Dropseed

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: *G. Murata et al.* s.n. Trat (BKF 61603); *H. Koyama* T-61518 Loei (BKF 095439); *K. Iwatski et al.* T-10184 Chiang Mai (BKF 45825); *S. Sirimongkol* 109 Kanchanaburi; *T. Shimizu et al.* T-11537 Phitsanulok (BKF 41365).

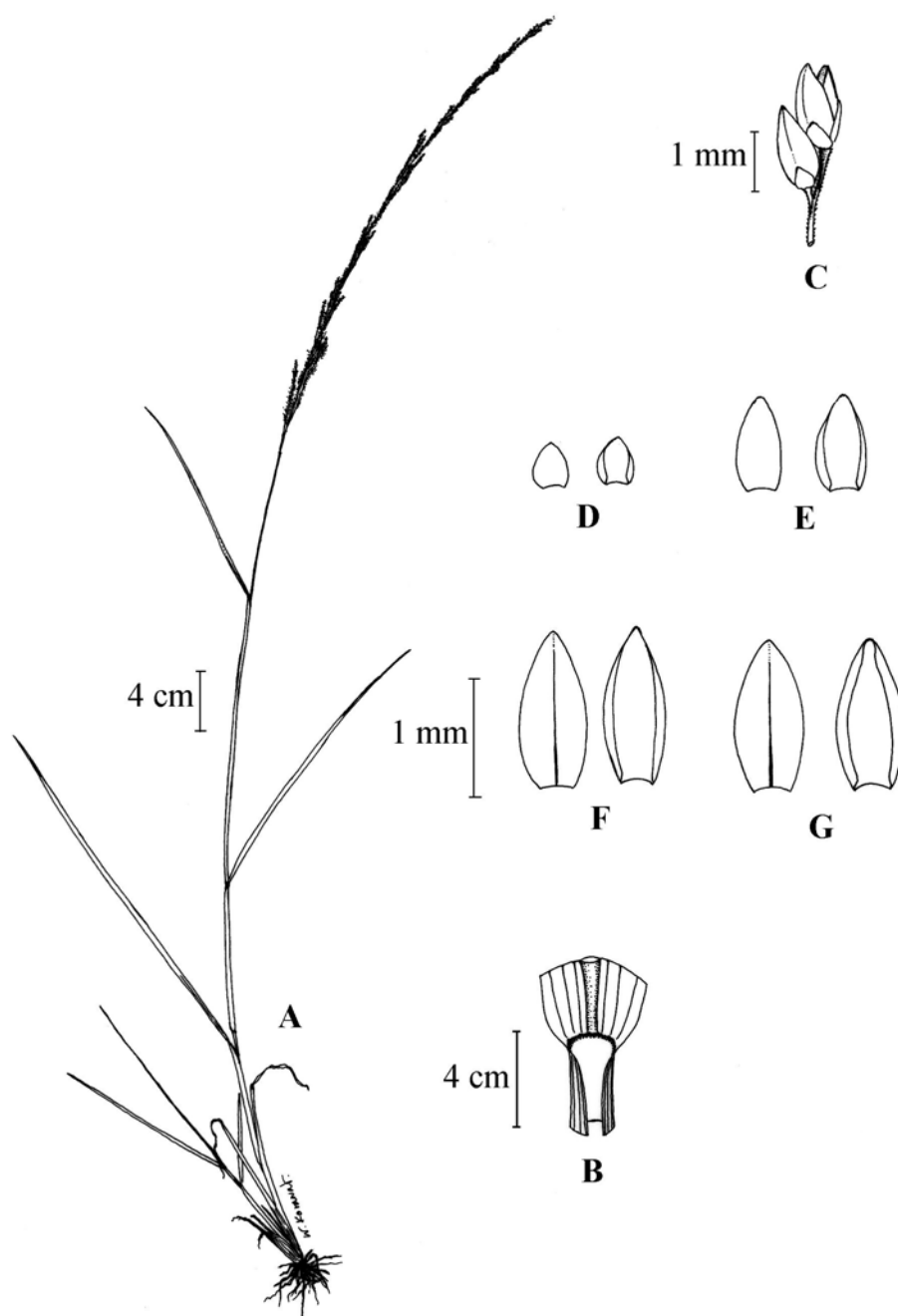
2) *Sporobolus spicatus* (Vahl) Kunth, Rév. Gram. 1: 67. 1829.—*Agrostis spicata* Vahl, Symb. Bot. 1: 9. 1790; Bor, Grass India Burma Ceylon India & Pakistan: 632. 1973

ไม้ล้มลุก อายุปีเดียว เป็นกอ ลำต้นโค้งงอเล็กน้อยตอนโคนสูง 35-55 ซม. การแตกกิ่งแบบ อยู่
ภายนอกกาบ ขอบววมพอง สีน้ำตาล สีม่วง เกลี้ยง ใบแผ่นใบรูปแถบ กว้าง 0.2-0.3 ซม. ยาว 20-51 ซม.
ปลายแหลม โคนตัด ขอบหยักซี่ฟัน ผิวใบเกลี้ยง กาบใบยาว 8-13 ซม. สั้นกว่าปล้อง เกลี้ยง ขอบเกลี้ยง เส้น
ใบเป็นเชือกและปลายเป็นขน ยาว 0.2 มม. ปลายตัด คอใบสีขาว เกลี้ยง **ช่อดอก**แบบช่อแยกแขนง แฉก

ทรงกระบอก ออกดอกที่ปลายกิ่ง กว้าง 1-3 ซม. ยาว 23-33 ซม. แกนกลางช่อดอกเป็นเหลี่ยม มีขนบริเวณ-เหลี่ยม ช่อดอกย่อยออกเป็นคู่ ติดที่แกนแขนงช่อดอกแบบเรียงสลับ มีก้าน ลักษณะรูปร่างเหมือนกัน การหลุดร่วงของช่อดอกย่อยแบบร่วงง่ายเหลือกาบช่อดอกไว้ ช่อดอกย่อยรูปใบหอกแกมรูปขอบขนาน แบนด้านบนด้านล่าง กว้าง 0.4-0.6 มม. ยาว 1.6-1.8 มม. มีก้านยาว 0.2-1 มม. กาบช่อดอกย่อยล่างรูปไข่กลับ กว้าง 0.2 มม. ยาว 0.5 มม. ปลายมน เนื้อบาง กลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ กาบช่อดอกบนรูปไข่กลับ กว้าง 0.3-0.4 มม. ยาว 0.6-0.7 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง กลี้ยง ไม่มีเส้นบนกาบ มีดอกย่อย 1 ดอก ดอกย่อยสมบูรณ์เพศ กาบล่างรูปใบหอก กว้าง 0.4 มม. ยาว 1.5-1.8 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง กลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1 เส้น กาบบนรูปขอบขนาน กว้าง 0.5 มม. ยาว 1.5-1.7 มม. ปลายแหลม เนื้อบาง กลี้ยง มีเส้นบนกาบ 1-3 เส้น กลีบเกสรตัวผู้ 2 อัน เกสรเพศผู้ มี 3 อัน ก้านชูอับเรณูยาว 0.3 มม. อับเรณูยาว 0.7 มม. สีเหลือง รังไข่อยู่เหนือวงกลีบรูปรี มี 1 ช่อง มีออวุล 1 เม็ด ก้านเกสรเพศเมียมี 2 เส้น ปลายเป็นขน ขาวนุ่มสีม่วง ผลขนาดเล็ก เมล็ดเดี่ยวรูปรี กว้าง 0.6 มม. ยาวประมาณ 1 มม. (ภาพที่ 14)

นิเวศวิทยา: พบบริเวณข้างทาง พื้นที่เปิดโล่ง ของบ้านห้วยปากคอก ออกดอกเดือนเมษายน

ตัวอย่างพรรณไม้อ้างอิง: S. Sirimongkol 97 Kanchanaburi.

ภาพที่ 14 *Sporobolus spicatus* (Vahl) Kunth

A. ลักษณะวิสัย

B. ลิ้นใบ

C. ช่อดอกย่อย

D. กาบช่อดอกย่อย

E. กาบช่อดอก

F. กาบเลี้ยง

G. กาบบน